10. Tiistaina 18 päivänä helmikuuta 1997

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi kansanterveyslain muuttamisesta 246

Hallituksen esitys 233/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 1/1997 vp
Toivomusaloite 177/1996 vp

2) Hallituksen esitys laiksi Suomen Pankista sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 249

Hallituksen esitys 261/1996 vp

3) Hallituksen esitys Indonesian kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 264

Hallituksen esitys 5/1997 vp

4) Hallituksen esitys kansaneläkelaitoksen hoitamien etuuslakien muutoksenhakua, itseoikaisua, päätöksen poistamista ja virheen korjaamista koskevien säännösten muuttamisesta 265

Hallituksen esitys 7/1997 vp

5) Lakialoite laiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta ..... ,,

Lakialoite 86/1996 vp (Outi Siimes /kok ym.)

6) Lakialoite laiksi vuodelta 1998 suoritettavasta sairausvakuutusmaksusta 276

Lakialoite 1/1997 vp (Pentti Tiusanen /vas ym.)

7) Lakialoite laiksi tuloverolain 32 §:n muuttamisesta ..... ,,

Lakialoite 2/1997 vp (Ola Rosendahl /r ym.)

8) Lakialoite laiksi tuloverolain muuttamisesta ..... ,,

Lakialoite 3/1997 vp (Liisa Hyssälä /kesk)

Lähetekeskustelu

Mietintöjen pöydällepano

9) Hallituksen esitys laeiksi kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja yleissopimuksen soveltamisesta annetun lain ja rikoslain muuttamisesta sekä rikoslain muuttamisesta annetun lain kumoamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 243/1996 vp
Lakivaliokunnan mietintö 1/1997 vp

10) Hallituksen esitys lasten suojelua sekä yhteistyötä kansainvälisissä lapseksiottamisasioissa koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä .. 277

Hallituksen esitys 247/1996 vp
Lakivaliokunnan mietintö 2/1997 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aaltonen, Ala-Nissilä, Anttila U., Backman, Elo, Enestam, Gustafsson, Hassi, Helle, Hyssälä, Hämäläinen, Ihamäki, Jäätteenmäki, Kaarilahti, Kanerva I., Kemppainen, Kiljunen, Korkeaoja, Koskinen Johannes, Kuoppa, Laitinen, Lehtosaari, Lämsä, Markkula-Kivisilta, Myllyniemi, Ojala A., Peltomo, Perho, Pietikäinen M., Pulliainen, Rask, Rehn, Saarinen, Skinnari, Soininvaara, Tiuri, Vehkaoja ja Vistbacka.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuu ed. Gustafsson.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat
tästä päivästä sairauden vuoksi ed. A. Ojala, virkatehtävien vuoksi edustajat Ala-Nissilä, Backman, Elo, Jäätteenmäki, Peltomo ja M. Pietikäinen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Kaarilahti, Lehtosaari, Myllyniemi, Pulliainen ja Vistbacka,
tämän kuun 20 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat Hämäläinen, I. Kanerva ja Johannes Koskinen,
tämän kuun 21 päivään yksityisasioiden vuoksi edustajat Enestam, Laitinen ja Saarinen,
tämän kuun 24 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat Aaltonen, Hassi, Helle, Kiljunen, Korkeaoja ja Tiuri,
tämän kuun 25 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat Hyssälä, Kuoppa, Lämsä, Perho, Rask, Skinnari, Soininvaara ja Vehkaoja sekä
ensi kesäkuun 18 päivään äitiysloman vuoksi ed. Krohn.

U-asiat

Puhemies: Ilmoitetaan, että 13 päivänä helmikuuta 1997 päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä on puhemiehelle saapunut valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitettu Euroopan unionin asia n:o U 1.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitun asian käsiteltäväksi suureen valiokuntaan, jolle ulkoasiainvaliokunnan on annettava lausunto.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 973, 975, 976, 979, 983—985, 987 ja 988/1996 vp. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi kansanterveyslain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 233/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 1/1997 vp
Toivomusaloite 177/1996 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 1.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Käytin lähetekeskustelussa lakiehdotuksesta puheenvuoron. Asia on pieni, mutta piinallinen. Tässähän ehdotetaan hyväksyttäväksi, että jos henkilö on esimerkiksi lomamatkalla vieraalla paikkakunnalla, saa siellä pienen naarmun sormeensa ja joutuu kääntymään paikallisen terveyskeskuksen puoleen, niin terveyskeskuksen kunta laskuttaa lomailijan kotikunnasta pienenkin terveydenhoidon kustannukset.

Minusta tämä on erityisen kohtuutonta esimerkiksi sellaisilla paikoilla Pohjois-Suomessa, Lapissa ja muualla, mihin Etelä-Suomen ihmiset kantavat viimeiset rahansa, tuhansia markkoja, aina lomamatkalla. Jos he joutuvat siellä pienen huolenpidon kohteeksi, niin silloin täällä Etelä-Suomessa joutuu kunta laskutettavaksi. En ymmärrä tällaista systeemiä lainkaan ja kaiken lisäksi se on valiokunnassa taas mennyt läpi sillä tavalla, että kukaan ei kiinnittänyt asiaan huomiota. Tämä on aivan ilmeisesti Lapin kansanedustajien ajama asia juuri tästä syystä, mitä äsken sanoin, jotta eteläsuomalaisia voitaisiin laskuttaa siitä, kun he vievät tuhansia markkoja Lappiin ja siellä hiukan raapaisevat sormeaan. Kun he joutuvat käymään laastarikäynnillä, niin lasku vain etelän kuntaan. Minusta tämä on kohtuutonta ja aivan asiatonta.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Aittoniemi tietysti kaikkien tieteitten kandidaattina tuntee tämänkin asian omasta mielestään erinomaisen hyvin, mutta ainakin Lapin näkökulmasta hän on täysin väärässä.

Totta kai turistit tuovat Lappiin tuloja, mutta onhan kohtuuton tilanne, että muutamien kuntien osalle saattaa kiihkeimpänä turistikautena tulla aivan valtavia kuluja esimerkiksi lasketteluun väistämättä liittyvistä onnettomuuksista. Eihän voi olla niin, että jokin kunta ajetaan tavallaan konkurssiin tällaisten väistämättömien seurausten vuoksi. Hyödynhän saavat suoranaisesti matkailualan yrittäjät ja kunnalle tulee välittömästi vain pelkkiä kustannuksia näistä tapahtumista. On ihan oikein, että tällä tavalla asia hoidetaan lopultakin oikeudenmukaisesti kuntoon.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Lähinnä lääketieteen lisensiaattina ja kirurgina haluaisin todeta, että kyllä lasketteluvammat, ed. Aittoniemi, ovat varsin usein hyvin vakavia, nilkka- ja polvivammoja, hyvin monenlaisia, hyvin paljon hoitoa vaativia, usein leikkausta vaativia. Ne tehdään kuitenkin alueen keskussairaalassa tai yliopistollisessa keskussairaalassa, jolloin kunnille koituvat kustannukset ovat varsin huomattavat. Siinä mielessä oikeudenmukaisuuden kannalta esitys on varsin hyvä ja asiallinen ja haluaisin tässä mieluummin olla ed. Tennilän kuin ed. Aittoniemen esittämän kannan takana. Aivan oikein on haluttu tässä asia nähdä.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Minunkin mielestäni lakiesitys on oikein hyvä ja tervetullut, koska todellakin ulkokuntalaisten aiheuttamat sairauskulukustannukset eräissä Lapin lääninkin kunnissa kuten vaikkapa Inarissa tai Muoniossa ovat olleet hyvin huomattavat. Jopa 15 prosenttia kunnallisen terveydenhuollon kustannuksista on aiheutunut ulkokuntalaisten sairaustapausten johdosta. Tämä on itse asiassa paljon suurempi määrä kuin esimerkiksi Helsingin kaupungissa aiheutuu kunnallisen terveydenhuollon kuluja ulkokuntalaisten johdosta. Koska näillä alueilla ei ole yksityisiä terveyspalveluita saatavilla, niin muista kunnista tulevat eivät voi myöskään hakeutua näihin vaihtoehtoihin, joten kustannukset kohdentuvat täysimääräisesti kunnalliseen terveydenhuoltoon, jolloin on täysin oikeudenmukaista kuntia kohtaan, että ne voivat laskuttaa kotikuntia matkailijoiden osalta.

Tässä jää vielä hoidettavaksi se, että ulkomaalaisten osalta nämä kustannukset perii Kela, eivätkä korvaukset kohdennu niihin kuntiin, joissa ulkomaalaiset ovat aiheuttaneet sairauskulukustannukset. Toivonkin, että tämä asia myöhemmässä vaiheessa korjataan.

Ed. K o r t e n i e m i : Arvoisa puhemies! Valiokunnan mietinnöstä ilmenee, että valiokunta on ottanut käsittelyyn tässä yhteydessä toivomusaloitteeni 177/1996 vp, joka käsittelee ulkopaikkakuntalaisten terveyskeskuskäyntien korvaamista. Kun mietinnön lopussa todetaan yksikantaan, että toivomusaloite hylätään, saattaa syntyä käsitys, että toivomusaloite olisi jotenkin ristiriidassa hallituksen esityksen ja valiokunnan kannan kanssa. Näinhän ei tosiasiassa ole. Hallituksen esitys lähtee korjaamaan juuri niitä epäkohtia, joihin olen toivomusaloitteessani kiinnittänyt huomiota.

Hallituksen esitys ei kuitenkaan korjaa vielä tilannetta kaikilta osin, kuten ed. Aula äsken totesi. Siksi on hyvä, että valiokunta edellyttää ponnen muodossa, että myös ulkomaalaisten hoitoon ja sairaankuljetukseen liittyvät korvausjärjestelmät tulisi kiireellisesti saattaa asianmukaiseen kuntoon. Myös tähän kysymykseen viittasin aikoinani toivomusponnessani.

Toivomusponteni saakin nyt raueta, koska siinä esitettyihin epäkohtiin hallitus on esittänyt korjauksen lainmuutoksella ja lisäksi nyt vielä valiokunnan ponnella kehotetaan korjaamaan ne epäkohdat ja puutteet, jotka korvausjärjestelmään edelleen jäävät.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemen puheenvuoron johdosta ei sinänsä tarvitsisi provosoitua, koska ed. Aittoniemen käsitys Lapista ja pohjoisesta on hyvin yksioikoinen, lähinnä sellainen, että ainoa, mikä sieltä tulee, on pohjoistuuli ja sekin on hyvin kylmää.

Mutta mitä tulee itse lakiesitykseen, niin mielestäni se on erinomainen parannus. Kiinnittäisin huomiota vähän samaan asiaan kuin ed. Korteniemi, että tässä eduskunnan työskentelykäytännössä on hiukan edustajia aliarvioiva menettely. Tavallisimmin ei edes mainita, kuka aloitteet on tehnyt, ainoastaan numeroilla ne merkitään. Mutta sosiaali- ja terveysvaliokunnassa on otettu tällainen käytäntö, että tässäkin mainitaan, että kysymyksessä on ed. Korteniemen toivomusaloite.

Toisekseen mielestäni myös sen sijaan, että todetaan, että hylätään tuo aloite, pitäisi ottaa

sellainen käytäntö, että reilusti ja oikeudenmukaisesti todettaisiin, että tuo erillinen aloite raukeaa, koska se on tullut toteutetuksi tämän lain hyväksymisen myötä. Tältä pohjalta pitäisi myös edustajien aloitteiden arvovaltaa ja merkitystä korostaa.

Kaiken kaikkiaan tämä on hyvä parannus ja tasapuolistaa kuntien välisiä taloudellisia suhteita.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Minä en omalta osaltani tätä halua pidemmälti jatkaa, mutta mitä minä sanoin! Toisin sanoen Lapin edustaja on ollut aloitteessa mukana ja näin ollen ed. Korteniemi tunnusti syyllisyytensä, että hän on ollut tässä asiassa mukana.

Mitä tulee minun Lapin tuntemukseeni, minä tunnen Lapin tukkikämppiä myöten, ei siinä ole ongelmaa, enkä ole mikään Lapin vihaaja, päinvastoin. Mutta Lapissa eletään turismilla. Sinne turistit kuljettavat kymmeniä miljoonia markkoja, ehkä satoja miljoonia markkoja rahaa. Niillä ne tulevat toimeen. Ne rahat menevät myös osittain verotuloina kunnille ja siltä osin, mitä tulee terveydenhoitoon, niiden pitäisi huolehtia tästä asiasta itse. Tämä on vain minun näkemykseni.

Mitä tulee ed. Tiusanen, siihen asiaan, lääketieteen lisensiaatti, niin ei tässä ole pelkästään lonkkamurtumia. On pieniä naarmuja valtaosin, aivan pieniä nyrjähdyksiä, jotka ovat pienen hoitotoimenpiteen arvoisia, mutta mahtava lasku lähtee Etelä-Suomen kuntaan, sen onnettoman henkilön kuntaan, joka on Lappiin erehtynyt vapaa-aikaansa viettämään.

Ed. Tennilä: Rouva puhemies! Vielä lyhyesti toteaisin täsmennyksenä aikaisemmin sanomaani sen, että kysehän on myös hoidosta. Kun ei ole mitään epäselvyyttä, kuka maksaa, niin ei ole myöskään tarvetta ikään kuin siirtää hoitotoimenpiteitä tai alimitoittaa niitä tai ei tietenkään myöskään toisin päin tehdä, koska nyt tullaan oikeudenmukaiselle pohjalle. Kustannukset eivät kaadu sinne, missä turismia enemmän on silloin, kun kyse kuitenkaan ei aina ole naarmuista, ed. Aittoniemi, niihin riittää laastarit, vaan siellä on terveyskeskukset ja sairaalat usein ihan tupaten täynnä potilaita silloin, kun turismi on laajaa, niin kuin se Lapin osalta onneksi jo on.

Ministeri Huttu-Juntunen: Arvoisa puhemies! Valiokunta on aivan aiheellisesti kiinnittänyt mietinnössään huomiota ulkomaalaisten hoitoon, korvauskäytäntöön ja sairaankuljetukseen. Siihen liittyy tänä päivänä paljon erilaisia ongelmia. Nämä ongelmat on toki sosiaali- ja terveysministeriössä tiedostettu. Itse asiassa valmistelimme viime budjettiriiheen jo esityksen, jonka mukaan ulkomaalaisten hoidon kustannukset olisivat siirtyneet valtion korvattaviksi ja vastaavasti valtionosuuksia olisi leikattu, mutta se esitys ei valitettavasti edennyt budjettiriihtä pidemmälle. Toivon, että tulevassa budjettiriihessä saavutamme tästäkin iäisyysongelmasta yksimielisyyden.

Ed. Lahtela: Arvoisa puhemies! Terveyskeskuspalvelut ovat alueellisia palveluita, joita kuntayhtymät tai kunnat pitävät yllä. Jos sinne tulee ulkopuolelta ihmisiä, niin minusta on ihan oikein, niin kuin tässä esitetäänkin, että se kunta, josta ihminen on lähtöisin ja johon veronsa on maksanut, tulee maksamaan kerätyistä veromarkoista sen kustannuksen, mitä terveyskeskuksessa käynti siellä, missä käykin, maksaa.

Ei tämä koske yksin Lappia. Kyllähän kesäaikaan liikutaan hyvin paljon kaupunkipaikoista maaseudulle päin ja minusta on sinällään hyvä aluepoliittinenkin juttu, että nyt maaseutujen terveyskeskukset voivat laskuttaa niitä kuntia, mistä ihminen on lähtöisin.

Mutta tämä on tärkeä huomio, mikä on valiokunnan kannanotossa ulkomaalaisten osalta, miten siellä saadaan raha pois, koska niitä palveluita käytetään. Minusta tämä olisi sen tyyppinen kysymys, joka pitäisi saada nopeasti kuntoon vaikka sillä tavalla, että pyritään kansainvälisin sopimuksinkin turvaamaan tämä. Sakkopuolellahan tämä on semmoinen, että siellä tuntuu jäävän sakkoja saamatta, ja tässä jäävät tietysti aika paljon suomalaisten veronmaksajien kontolle myös ulkolaisten vahingot. Varmasti he mielellään maksaisivatkin, mutta järjestelmää ei ole vielä olemassa, miten se hoidetaan.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Muistutan ed. Aittoniemelle, että tämähän on täysin vapaaehtoista kunnille. Jos tulee yksi pintanaarmu, niin eihän sen takia kannata Sotkamon tai minkään muunkaan laskettelupaikkakunnan ruveta laskua Tampereelle tekemään. Siinä mielessä tämä laki on ihan oikeudenmukainen, että isommissa vahingoissa voidaan katsoa, missä se maksaja on.

Muistutan myös siitä, että meillä pohjoisen ihmisillä on myös paljon sukulaisia Etelä-Suomessa, muun muassa Tampereella voi olla, ja jos ollaan juuri sukuloimassa siellä ja sattuu vahin-

ko, niin Tampereen kaupunkikin voi laskutuksen tehdä vaikkapa Kajaaniin tai Kuhmoon.

Ed. Veteläinen: Arvoisa puhemies! Toteaisin, että lakiesitys on erittäin hyvä ja samaten siihen liittyvä valiokunnan mietintö. Tämä ongelma koskettaa paljon paljon muitakin kuin talvimatkailukohteita ja näin ollen Lappia. Oulun läänissä Kalajoki on erittäin merkittävä kesämatkailukohde. Monessa eri yhteydessä on keskusteltu tästä ongelmasta ja siitä, kuinka paljon asianomaiselle paikkakunnalle aiheutuu näitä ongelmia. Samaten jos otetaan mainitusta läänistä Pudasjärvi ja Taivalkoski, jotka ovat talvimatkailukohteita, niin niidenkin osalta ongelma tulee kuntoon. Uskoisin, että kautta koko Suomen voimme oikein tyydytyksellä tervehtiä lakiesitystä ja sen läpi menoa.

Ed. Takkula: Arvoisa puhemies! Haluan myös muutaman sanan sanoa tästä hallituksen esityksestä. Näin kun on mahdollisuus oppositiostakin käsin kehua hallituksen hyvää esitystä, niin silloin se tulee tehdä, koska niitä huonojakin on ollut ja on jouduttu sitten se arvioiva ja painava sana niistä sanomaan.

Elikkä on hienoa havaita, että ed. Korteniemen tekemä toivomusaloite on saavuttanut kuulevat korvat ja tätä kautta tämä asia on saatu asianmukaiseen järjestykseen. Sen verran tällaista omakohtaistakin kokemusta on, että viitisen vuotta sitten Turussa katkaisin käteni jääkiekkopelin yhteydessä. Menin terveyskeskukseen ja kun kuulivat, että olen pohjoisesta, niin sanoivat, että ei muuta kuin pohjoista kohti ja siellä sitten kuvataan, kunnes sitten pienen änkytyksen jälkeen sainkin sen kuvattua ja sanottiinkin, että tämä täytyy leikata heti, kun on sisäinen verenvuoto. Sitten taas sanottiin, että ei kun täytyy lähettää Rovaniemelle. Tämmöistä arpomista siinä käytiin, kunnes sitten lopulta maksusitoumuksen kautta homma saatiin hoidettua ja käsi leikattiin heti, niin kuin se piti tehdä.

Jotta tällaisilta tilanteilta vältyttäisiin, niin tänä tiukkana aikana on erittäin hyvä, että tämmöinen aloite on mennyt läpi. Näin ollen ne, jotka hurjastelevat tai muuten vain lankeavat tai kaatuvat tai loukkaavat itseänsä, olivatpa missäpäin tahansa tätä Suomenniemeä, voivat olla hyvällä ja turvatulla mielellä, että heidän asiansa tulevat asianmukaisesti hoidetuiksi. Se kunta, mihin he omia verotulojaan maksavat, haluaa varmasti ilolla osallistua siihen, että tätä kautta heidän perusturvallisuudestaan kannetaan huolta.

Esitys on hyvä. Kiitokset hallitukselle tästä, ja myös ed. Korteniemelle, että on hallitusta herätellyt tällä tavalla tämän asian suhteen.

Ed. Kokkonen: Arvoisa rouva puhemies! Tämän keskustelun johdosta on syytä todeta, että vaikuttaa siltä, niin kuin edustajat kuvittelisivat, että ihmiset lähtevät matkalle erityisesti vammauttaakseen itsensä. Muistutan siitä, että kotitapaturmat ovat kuitenkin lähes suurin tapaturmien aihe, ja myöskin liukastelu Helsingin kaduilla. Ei tarvitse kuin lähteä kadulle kävelemään, niin on tapaturmalle alttiina.

Pyysin puheenvuoron, kun ministeri Huttu-Juntunenkin on paikalla, todetakseni erityisesti sen, että kun nyt tulee viisumivapaus Viron kanssa, on syytä kyllä hyvin perehtyä siihen, miten sieltä tullaan tänne hoidattamaan itseään, koska me tiedämme jo nyt, että sieltä on ollut paljon pyrkyä Suomeen. Tässä on syytä miettiä, miten vastavuoroisuus voi toteutua, koska tiedän, että täältä tuskin hakeudutaan Viroon hoitoon. Eli siinä mielessä tämä ponsi on syytä ottaa hyvin vakavasti ja varmaan aika pikaisesti selvittää.

Sitten vielä niille, jotka ovat huolissaan siitä, hoidetaanko heitä, totean, että kiireellisissä tapauksissa on potilasta aina hoidettava siinä paikassa, johon hän ensimmäiseksi hakeutuu.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys laiksi Suomen Pankista sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 261/1996 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Puhjo: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys laiksi Suomen Pankista kuuluu siihen lakiuudistusten sarjaan, jolla Suomen lainsäädäntöä yritetään muuttaa täysin yhteneväiseksi Euroopan unionin säädösten kanssa. Tämä kävi täysin selväksi ministeri Alhon esittelypuheenvuorosta, vaikka hän mainitsikin vastoin parempaa tie-

toaan lakiesitysten lähtökohtien olevan ennen kaikkea kansallisia.

Sekä esityksen perusteluissa että ministeri Alhon puheenvuorossa annetaan ymmärtää, ettei esityksellä muuteta Suomen Pankin valtiosääntöoikeudellista asemaa. Lakiesitysten valtiosääntöön liittyviä kytköksiä pohditaan ylipäätään liian vähän eikä siten esitetäkään muuta kuin yksioikoisia väitteitä esitysten ongelmattomuudesta. Pankkivaltuuston puheenjohtaja, ed. Ilkka Kanerva sen sijaan arvioi aivan avoimesti puheenvuorossaan, että esityksen perustuslaillinen ongelmatiikka on puitava perusteellisesti. Hän esitti myöskin, että esityksen tuomaa pankkivaltuuston aseman muutosta on käsiteltävä nimenomaan perustuslaillisena kysymyksenä eikä poliittisena kysymyksenä. Perustuslakivaliokunta saa suuren luokan kysymyksen pohdittavakseen: Onko Suomen Pankki enää tämän hallituksen esityksen mukaan eduskunnan pankki vaiko jotain muuta, esimerkiksi tulevan ylikansallisen Euroopan keskuspankin mitätön osanen? Tällöin päätökset tehtäisiin tietenkin Euroopassa eikä Suomessa.

Esityksen 5 §:ssä Suomen pankista sanotaan mielestäni koko esityksen oleellisin asia. 2 momentti kuuluu näin: "Hoitaessaan rahapolitiikkaan liittyviä tehtäviään Suomen Pankki ei saa pyytää tai ottaa vastaan toimintaansa koskevia määräyksiä."

1 momentti on tarkoitettu vain silmänlumeeksi muka valtiosääntöisestä ongelmattomuudesta. Se kuuluu näin: "Suomen Pankin on oltava tarvittaessa yhteistoiminnassa valtioneuvoston ja muiden viranomaisten kanssa."

Jotta kävisi selväksi, että 1 momentti on vain silmänlumetta ja 2 momentti sanoo, kuinka asiat ovat eli ettei pankkivaltuustosta tai eduskunnaltakaan rahapoliittisen päätösvallan epäämisen jälkeen voi ottaa määräyksiä, luen Maastrichtin sopimuksen artiklan 107. Se kuuluu:

"-- suorittaessaan -- sille annettuja tehtäviään ja velvollisuuksiaan EKP" — siis Euroopan keskuspankki — "tai kansallinen keskuspankki taikka EKP:n tai kansallisen keskuspankin päätöksentekoelimen jäsen ei pyydä eikä ota ohjeita yhteisön toimielimiltä tai laitoksilta, jäsenvaltioiden hallituksilta eikä miltään muultakaan taholta. Yhteisön toimielimet ja laitokset sekä jäsenvaltioiden hallitukset sitoutuvat kunnioittamaan tätä periaatetta ja pidättymään yrityksistä vaikuttaa EKP:n tai kansallisten keskuspankkien päätöksentekoelinten jäseniin heidän suorittaessaan tehtäviään." — Tämän selvemmin ei voi sanoa, miten asiat makaavat Suomessa tulevaisuudessa, mikäli hallituksen esitys menee muuttamattomana lävitse.

Kun hallitus esityksellään pyrkii saamaan Suomen Pankin päätösvallan Euroopan unionin tahdon mukaiseksi, on se luomassa järjestelmää, mikäli kunnioittaa itseään, missä niin eduskunta, hallitus kuin pankkivaltuutetutkin joutuvat olemaan hiljaa ja nöyrää poikaa Suomen Pankin rahapoliittisen toimeliaisuuden edessä. Tämä on räikeässä ristiriidassa hallitusmuodon 73 §:n kanssa, jonka mukaan Suomen Pankki toimii eduskunnan takuulla ja hoidossa sekä eduskunnan pankkivaltuutettujen valvomana.

Kun pankkivaltuustolta otetaan kokonaan pois rahapolitiikkaan vaikuttaminen, tulee Suomen Pankista täysin riippumaton suhteessa julkiseen valtaan. Pankkivaltuuston hallinnollisilla tehtävillä, johtokunnan jäsenten valintaan vaikuttamisella tai eduskunnalle annettavilla kertomuksilla taikka valiokuntien tiedonsaantioikeuksilla ei ole mitään käytännön merkitystä julkista kontrollia ajatellen. On myös väitetty, että julkinen kontrolli pelaa hyvin, koska johtokunnan jäsenet ovat vaihdettavissa. Tälläkään seikalla ei ole mitään merkitystä, koska uusi johtokunnan jäsen toimii tietenkin riippumattomana.

Arvoisa puhemies! Ongelmia tulee olemaan myös päätavoitteen asettamisessa. Esityksen 2 §:ssä sanotaan: "Suomen Pankin toiminnan tavoitteena on turvata vakaa rahan arvo." 2 momentissa kaikki muut talouspoliittiset tavoitteet alistetaan vakaan rahan politiikalle.

Tässä yhteydessä on syytä lainata 11.2.97 Helsingin Sanomissa ollutta kansantaloustieteen emeritusprofessori Jouko Paunion kysymyksenasettelua: "Suomen Pankin johtokunnan asemaan vaikuttaa merkittävällä tavalla, miten ja missä rahapolitiikan päätavoite määritellään." Hallituksen esityksessä lausutaan: "Suomen Pankin toiminnan tavoitteena on turvata vakaa rahan arvo." Tämä lakiesityksen teksti ei kuitenkaan täsmällisesti määrittele vakaan rahanarvon käsitettä vaan jättää pankin varsinaista toimintaa ohjaavan tavoitteen määrittämisen johtokunnalle itselleen.

Professori Paunio heittää ilmaan tärkeän ja arvokkaan kysymyksen, mutta jättää hienotunteisuussyistä vastaamatta, miten ja missä rahapolitiikan päätavoite määritellään. Yritän itse vastata tehtyyn kysymykseen.

Lakiesityksestä käy ilmi, ettei ainakaan Suomen julkisella vallalla ole mahdollisuuksia päättää rahapolitiikasta, vaikka toisin yritetään väit-

tää. Tällöin jäljelle jää ainoastaan Suomen Pankin johtokunta vaikutusvallallaan yhdessä Euroopan keskuspankin kanssa. On selvää, että Suomen Pankin johtokunnalla on EU:n sisällä statistin osa. Todelliset päätökset tehdään Euroopassa. Näin olemme menettämässä rahapoliittisen päätöksenteon ylikansallisille elimille.

Euroopan keskuspankki tulee 100 prosentin varmuudella rikkomaan Maastrichtin sopimuksen artiklaa 107, jonka mukaan ulkopuolisilta ei saisi ottaa ohjeita. Rikkomatta Maastrichtin sopimusta ei voida saavuttaa Euroopan unionin perustavoitetta, hyvää kilpailuasemaa yritysjäteille muun maailman suuryrityksiä vastaan.

Arvoisa puhemies! Suomeen ollaan sisään ajamassa samaa toimintakulttuuria kuin EY:ssä oli koko 80-luvun ajan. 27 eurooppalaista suuryrityksen johtajaa muodosti ns. Round table -kerhon. Tähän pyöreän pöydän kerhoon kuului myöskin yksi suomalaisen metsäjätin johtaja. Round table teki lähes vuosittain ehdotuksia EY:lle EY:n uusiksi toimintalinjoiksi, tietenkin itselleen edullisiksi linjoiksi. Kuin kaikuna EY sitten toteutti lähes prikulleen kaikki ehdotukset, ja sama ohjailu jatkuu edelleen.

Tämä kaikki tietäen Euroopan keskuspankki tulee rikkomaan Maastrichtin sopimusta ja ottaa rahapolitiikkansa päätavoitteeksi kyseisten suuryritysten toimintalinjan, joka viedään lävitse myös Suomessa Suomen Pankin johtokunnan avulla. Pitää kysyä, eikö hallitusta lainkaan pelota, kun sen omilla esityksillä julkinen rahapolitiikan kontrolli hävitetään ja tilalle tuodaan entistä kovempi suuria vientiyrityksiä suosiva rahapolitiikka. Jää myös ihmettelemään, miten hallitus aikoo auttaa pientä ja keskisuurta yritysmaailmaa koti-Suomessamme, kun se näin omaa vaikutusvaltaansa kaventaa.

On myös muistettava, että vakaan rahan politiikasta on kokemuksia jo nyt ulkomailta. Saksalla on vakaa markka ja siitä huolimatta siellä työttömyys vain kasvaa. Eikö olisi syytä tarkistaa Suomen Pankille asetettavaa tavoitetta siten, ettei kaikki muu talouspolitiikka, esimerkiksi työllisyyden hoito, olisi vakaalle rahalle alisteista?

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Puhjo totesi, että pankkivaltuusmiehiltä on viety keinot rahapoliittiseen vaikuttamiseen. Täytyy todellisuudessa sanoa, ettei siltä ole viety mitään, kun ei pankkivaltuusmiehillä ole mitään ollutkaan. Pankkivaltuusmiesten keskeinen tehtävä on käydä Suomen Pankissa syömässä lounas ja kuulla, mitä johtokunta on päättänyt ja toimia tietynlaisena tiedotusryhmänä ulospäin. Kun tullaan Suomen Pankista, televisio on paikalla ja neljänkin pankkivaltuutetun pää on samassa kuvassa, kun kaikki eivät tahdo mahtua.

Se on siis politiikan tekoa. Mitään vaikutusmahdollisuuksia pankkivaltuutetuilla ei ole. Se on samanlainen porukka kuin Kansaneläkelaitoksen, Kelan, valtuutetut. Kelan valtuutetut ovat sillä tavalla fiksuja, että he ovat hiljaisia. Eivät he puhukaan suuntaan tai toiseen, mutta pankkivaltuutetuilla on paikka tehdä politiikkaa. Sitä tehdään säälimättömästi, ja kaiken lisäksi sopivan tilaisuuden tullen levitellään vielä kaikenlaisia perättömiä huhujakin asioista, joita tutkitaan sitten kuukausikaupalla maan korkeimpien viranomaisten taholta.

Tämä on minun näkemykseni, ja olen sitä mieltä, että moni tässä salissa on täsmälleen samaa mieltä, kuin minäkin, mutta minä nyt satun vain "pullahuttamaan" asian ulos, niin kuin asia todella on, rouva puhemies, kun olen pahalla päällä tänään.

Ed. T e n n i l ä : Rouva puhemies! Käsittelyssä olevaa lakiesitystä perustellaan kansallisilla tarpeilla sekä muuttuneilla olosuhteilla, mutta tosiasiallinen keskeinen tarve tälle lakiesitykselle Suomen Pankista on Maastrichtin sopimus ja keskuspankkilainsäädännön laittaminen Emukuntoon. Kyse on Emun toisen vaiheen edellyttämistä toimista, mutta selvästi nyt tuodaan lainsäädäntöön myös Emun kolmannen vaiheen aineksia Suomen Pankin osalta.

Hallituksen esityksen keskeisiä pykäliä on ensinnäkin 2 §, jossa määritellään Suomen Pankin toimintatavoite seuraavasti: "Suomen Pankin toiminnan tavoitteena on turvata vakaa rahan arvo." Muiden talouspoliittisten tavoitteiden kuten työllisyyden saavuttamista on siis tuettava vain, mikäli mainittu perustavoite ei vaarannu. Lakiesityksen perusteluissa selvitetään laajasti taustalla olevaa talouspoliittista ajattelua, johon myös koko Emu-hanke perustuu. Pohjalla on monetaristinen ajattelutapa, jonka mukaan rahan vakaudesta on huolehdittava, maksoi mitä maksoi, jopa työllisyyden kustannuksella.

Tätä rahapoliittista ajattelua voi arvostella esimerkiksi viittaamalla Saksan työllisyyskehitykseen. Saksaa pidetään Emun ja Emun rahapolitiikan esikuvana, ja Saksan markkaa pidetään yhtenä Euroopan vakaimmista valuutoista. Nyt kuitenkin työttömyys Saksassa on kohonnut uu-

teen ennätykseen: 4,66 miljoonaan työttömään. Kuuden viime vuoden aikana työttömien lukumäärä Saksassa on kohonnut 2 miljoonaa.

Hyvin tärkeä on myös 5 §, jossa korostetaan Suomen Pankin riippumattomuutta. Todetaan: "Hoitaessaan rahapolitiikkaan liittyviä tehtäviä Suomen Pankki ei saa pyytää tai ottaa vastaan toimintaansa koskevia määräyksiä." Maastrichtin sopimuksen 107 artiklassa edellytetään, että Euroopan keskuspankki ja sen alaiset kansalliset keskuspankit eivät pyydä eivätkä ota ohjeita jäsenvaltioiden hallituksilta eivätkä miltään muiltakaan tahoilta. Näin päätäntävalta siirtyy hyvin vahvasti Suomen Pankkiin. Koko tämä filosofia on jo sinällään ison keskustelun aihe, mutta kannattaa myös miettiä sitä tilannetta, että Emua ei tulekaan. Silloin meillä on kuitenkin tällainen säädös Suomen Pankin osalta olemassa siinäkin tilanteessa, vaikka Emu on lykkäytynyt tai jäänyt toteutumatta. Onko tämä todella ihan näin ajateltu loppuun saakka?

Pidän tärkeänä myös 8 §:ää, jossa julkinen rahoitus kielletään. Suomen Pankki ei siis saa antaa luottoa esimerkiksi Suomen valtiolle eikä millekään muullekaan julkisyhteisölle eikä myöskään yrityksille, joissa julkisyhteisöllä on määräysvalta. Tällä pykälällä, joka perustuu suoraan Maastrichtin sopimukseen, pyritään estämään ns. setelirahoitus.

Eduskunnan pankkivaltuuston tehtävien rajaaminen on 13 §:ssä. Pankkivaltuusto ei enää puutu jatkossa rahapolitiikkaan, jos lakiesitys näin esitetyssä muodossa hyväksytään, vaan sen tehtävät rajataan lähinnä virkanimityksiin, tuloslaskelman ja taseen vahvistamiseen, kertomusten esittämiseen ja erilaisiin hallinnollisiin ratkaisuihin. Myös rahalain 4 §:ää muutettaisiin samassa yhteydessä siten, että pankkivaltuusto jää sivuun markan kurssin määrittelystä. Tämä muutos tulisi voimaan siinä vaiheessa, kun Euroopan keskuspankkijärjestelmä perustetaan.

Minusta on kovin erikoista, että lakiesityksessä on myös lakkokieltopykälä, 25 §. Siinä kielletään lakot, jotka voivat vaikeuttaa Suomen Pankin laissa säädettyjen tehtävien hoitamista. Pidän tällaisia lakkopykäliä hyvin arveluttavana käytäntönä, ja tältä osin nyt on kyseessä hyvin epäilyttävä ennakkotapaus. Vaaranahan on se, että tällaisia erityislakkokieltoja säädetään yhä enemmän muissakin yhteyksissä. Tällaisia lakkojen kieltoja ja lakkokieltoa ajavaa mielipidettähän nyt koitetaan yleensäkin nostattaa, ja tässä on nyt yksi esimerkki siitä, että sitä viedään jo käytäntöön Suomen Pankin osalta.

Rouva puhemies! Hallitusmuodon on 73 §:n mukaan "Suomen Pankki toimii eduskunnan takuulla ja hoidossa sekä eduskunnan valitsemien pankkivaltuutettujen valvomana". Jos Suomen Pankin itsenäisyyttä korostetaan siten kuin lakiesityksessä ehdotetaan ja jos samalla eduskunnan pankkivaltuuston tehtävistä rajataan itse rahapolitiikka pois, eduskunnan suhde Suomen Pankkiin muuttuu aikaisempaa muodollisemmaksi. Siinä mielessä olisi aiheellista edellyttää perustuslain säätämisjärjestystä, vaikka hallitus katsoo, että laki voidaan säätää normaalissa järjestyksessä.

Rouva puhemies! Meillä on nyt parhaillaankin menossa Emu-keskustelu, joka ei kuitenkaan saa minusta sille kuuluvaa arvoa. Tämä lakihan on Emu-problematiikkaan joka tapauksessa suoraan kytköksissä. Suomalaisen Emu-keskustelun erikoisuus onkin siinä, että mitään keskustelua ei juurikaan käydä. Kuullaan Emua puoltavien monologeja valtaeliitin toimesta, siis presidentin, hallituksen johdon ja korkeimpien virkamiesten toimesta, ja edelleen vielä tietysti laajasti median kautta. Sen sijaan kriittisiä kantoja pantataan monella taholla, monella sellaisellakin taholla, joka pystyisi todelliseen vaikuttamiseen. Panttaamisen syyksi väitetään sitä, ettei ole olemassa vielä riittävää selvyyttä, tuleeko Emua ja mitä se Suomelle merkitsee.

Minusta kuitenkin tuntuu vahvasti siltä, että kriittisten tai kielteisten kantojen panttaamisessa ei tosiasiassa ole kyseessä tiedon riittämättömyys. Minusta meillä on ihan riittävästi tietoa Rahaliiton vaikutuksesta aina selkeiden kannanmäärittelyjen pohjaksi saakka.

Kriittisiä tai kielteisiä kantoja ei laajemmin oteta siksi, että ollaan ylen määrin valta- eli hallituskipeitä. Näin väitän. Ei haluta vaarantaa mahdollisuutta jatkaa tai tulla hallitukseen nyt tai myöhemmin. Pientä on minusta Suomen politiikka, jos kriittisiä Emu-kantoja vältellään lyhytnäköisten valtatavoitteiden vuoksi. Emuhan on kuitenkin superluokan kysymys, jota ei pääse karkuun ja jonka seuraukset tullaan tuntemaan. Viimeistään niiden seurausten tullessa julki kysytään, kuka mitäkin teki tai tekemättä jätti ennen päätöstä.

Jo itse päätäntä edellyttäisi minusta sitä, että käydään kriittinen keskustelu, jossa on ei vain yksi puoli äänessä vaan myös se toinen puoli. Vain näin saadaan kattava kuva koko asiasta, ja vain näin tämän kattavan kuvan pohjalta osataan varautua kaikilla mahdollisilla tavoilla

myös siihen tilanteeseen, joka eduskunnan enemmistön päätöksellä sitten syntyy.

Kysymys on siitä, että tarvitaan nopeasti selkeämpiä kantoja ja kannanmäärittelyjä. Muuten tätä keskustelua ei käydä. Muuten uhkaa sama tilanne kuin EU-kansanäänestyksen osalta. Tässäkin salissa käytiin raju EU-keskustelu mutta se käytiin kansanäänestyksen jälkeen, mikä oli minusta täysin omalaatuista. Olen varma siitä, että viimeistään viennin seuraavan kriisin ollessa päällä, ja sellainen vielä joskus tulee, kysytään, oliko viisasta mennä Emuun. Kun markkaa ei ole eikä sen arvoa enää voida muuttaa, jousto löytyy silloin esimerkiksi metsäteollisuudessa vain palkoista ja kantohinnoista. Tämä on minusta täysin selvää.

Mutta Emu ei ole vain taloutta. Kyse on myös demokratiasta. Niin kuin tästäkin lakiesityksestä näkyy, sitä hivutetaan pois esimerkiksi eduskunnalta, ja sitten ihan laajassa mitassa sitä siirtyy Emun kolmannen vaiheen, Rahaliiton, toteutuessa pois maasta. Kysymys on viime kädessä juuri siitä, haluammeko, että päätöksiä tehdään tässä maassa esimerkiksi budjettiraameista vai että niitä päätöksiä tehdään kaukana Suomesta, vaikkapa Frankfurtissa siten, että vaikka se päätäntä ei ole suoraa, se on välillistä, vaikkapa vakautussopimusten mukaisten sakkojen muodossa tapahtuvaa vaikuttamista.

Minusta meidän on myös demokratian nimissä pidettävä kiinni omasta rahasta ja myös omasta raha-, korko- ja budjettipolitiikasta.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Suomen Pankista sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Laki Suomen Pankista on vuodelta 1925, niin kuin jo perjantain lähetekeskustelussa tuli mainittua. On päivänselvää, että rahoitusmarkkinat ovat kokeneet kaikkina noina vuosikymmeninä tavattoman suuren muutoksen, mistä syystä lakia Suomen Pankistakin on syytä muuttaa. Näin ollen varsinainen syy ja aihe tähän prosessiin on ollut nimenomaan oma kansallinen tarve. Asiaahan on valmisteltu, niin kuin mainitsin jo perjantaina, vuonna 93 asetetussa niin kutsutussa Hallbergin komiteassa, joka sai työnsä valmiiksi vuonna 94. Tämän jälkeen on käyty varsin laaja asiantuntijakierros, ja sitten siihen on tullut myös vuosien varrella elementtejä, jotka liittyvät myös Emu-valmisteluihin ja ennen kaikkea Emun toiseen vaiheeseen.

No, rahamarkkinoiden muutoksia voi vain ihan lyhyesti kuvata sillä, että on toki valtava muutos se, että on siirrytty suljetusta taloudesta avoimeen talouteen. Säätely on vapautunut, ja jos ajatellaan tällä hetkellä rahamarkkinoiden volyymiä kansainvälisessäkin vertailussa, kysymys on valtavasta liiketoiminnasta. Tälle liiketoiminnalle on ominaista markkinoiden herkkyys hyvin monenlaisille odotuksille. Tämä on yksi tärkeä motiivi myös sille, että tässä on työtaistelukielto, koska olisi todella kansallinen onnettomuus, jos Suomen Pankissa ei voitaisi markkinaoperaatioita tehdä silloin, kun Suomen etu sitä vaatii työtaistelun vuoksi.

Totta kai on myös näin, että rahoitusvälineissä on tapahtunut tavattoman paljon muutosta näiden vuosikymmenien aikana ja nämä muutokset ovat tekemässä entistä vaikeammaksi erottaa muun muassa omaa ja vierasta pääomaa, pitkää ja lyhyttä rahoitusta, kiinteäkorkoista ja vaihtuvakorkoista rahoitusta jne. Kertakaikkisesti jo pelkät operaatiot joukkovelkakirjamarkkinoilla ja ennen kaikkea toimivat jälkimarkkinat ovat muuttaneet tässä suhteessa hyvin voimakkaasti sitä rahoitusmarkkinaympäristöä, jossa Suomen Pankkikin toimii. Niinpä on perusteltua ajanmukaistaa lainsäädäntöä Suomen Pankista, ja tästä syystä tämä ehdotus täällä on.

Sitten kysymykseen siitä, mitä tarkoittaa hallitusmuodon 73 §, jonka mukaan Suomen Pankki toimii eduskunnan takuulla ja hoidossa sekä eduskunnan valitsemien pankkivaltuutettujen valvomana. Tässä ehdotuskokonaisuudessa ei esitetä mitään muutosta hallitusmuodon 73 §:ään, eli toisin sanoen tämä asia valtiosääntöoikeudellisesti on ja pysyy tästä lakiesityksestä huolimatta sellaisena.

Pankkivaltuutettujen tehtävien tosiasiallinen sisältö on toki ollut erilainen riippuen siitä, mikä on ollut toimintaympäristö. Sen tehtävät kuuluvat pankin hallintoon ja toimintaan ja se on ennen kaikkea valvova toimielin. Tätä on nyt vahvistettu tässä esityksessä. Totta on, eihän sitä sovi kiistää, että mikäli Euroopan keskuspankki tullaan perustamaan, myös rahapoliittisessa päätöksenteossa tulee toisenlainen aika. Se merkitsee sitä, että siirtymäajan kuluttua pankkivaltuuston rahapoliittinen, operatiivinen osuus tulee jäämään pois, mutta siirtymäaikana tuo asema säilyy täsmälleen sellaisena kuin se on ollut tähänkin saakka.

Sen verran voin sanoa, viitaten perjantain lähetekeskusteluun, kun on arveltu, että hallituksen esityksessä olisi jollakin tavalla annettu erilainen tulkinta Emin perustamissopimuksen 107, 108 ja 109 artiklan kohdalta, jotka liittyvät Emun

toiseen vaiheeseen, että en voi olla samaa mieltä. Sen perusteella keskuspankkien itsenäisyydelle tullaan asettamaan neljä kriteeriä, jotka ovat institutionaalinen, henkilökohtainen, toiminnallinen ja taloudellinen riippumattomuus. Tässä esityksessä on otettu huomioon kaikki nämä itsenäisyyskriteerit.

Mielestäni joka tapauksessa myös rahapolitiikan hoitamisessa Emusta huolimatta on tarpeellista huolehtia siitä, että tällainen itsenäisyys rahapolitiikan hoitamisessa on. Sehän ei sulje pois sitä, etteikö finanssipolitiikan ja rahapolitiikan välillä pitäisi olla yhteisiä linjauksia ja keskusteluyhteyttä, niin kuin tässäkään esityksessä ei ole ajateltukaan, vaan päinvastoin hallituksen esityksen perusteluissa hyvin oivallisesti kuvataan sitä, miten välttämätöntä tuollainen yhteydenpito ja yhteisen politiikan luominen on, mutta toimijoiden pitää olla itsenäisiä.

Useimmilla jäsenvaltioilla on puutteita keskuspankkilainsäädännössä, jos ne aikovat olla mukana Emu-prosessissa ja tästä syystä ne joutuvat tekemään myös muutoksia. Suomen osalta nämä muutokset nyt todella tulevat täyttämään riippumattomuuden sillä tavoin, että institutionaalinen riippumattomuus on turvattu siten, että hallituksella ei ole mahdollisuutta puuttua keskuspankin päätöksiin. Näinhän useimmissa maissa on asianlaita. Aika harvassa maassa kansainvälisen vertailun perusteella, lukuun ottamatta esimerkiksi naapurimaatamme, on tilanne sellainen, että poliittinen vaikuttaminen tulee eduskunnan kautta.

Henkilökohtaisen riippuvuuden osalta useimmissa maissa on ratkaisu asia niin kuin tässäkin esityksessä, että pääjohtajan ja johtokunnan jäsenillä on toimikausi. Toiminnallisena puutteena on ollut yleensä eri maissa se, että keskuspankin tehtävä hintavakauden ylläpitäjänä ei ole ollut riittävän yksiselitteinen. Mielestäni tässä esityksessä se on riittävän yksiselitteinen.

Aiemmassa keskustelussa kiinnitettiin huomiota muun muassa sellaiseen asiaan, että Suomen Pankin johtokunnan jäsenet, vaikka heidät nimitettäisiin toimikaudeksi, eivät olisi kuitenkaan riippumattomia, sillä he saattaisivat ottaa ohjeita vastaan muun muassa suomalaiselta elinkeinoelämältä ja heillä olisi sidonnaisuuksia. Tämän väittämän esitti ed. Jäätteenmäki. Niinpä kiinnittäisin hänen ja ylipäätänsä eduskunnan huomiota siihen, että hallituksen esityksessä on 19 §, jossa on kuvattu johtokunnan jäsenen sivutoimilupakäytäntöä, joka olisi pankkivaltuuston päätöksestä riippuvainen. Asiallisesti ottaen tämä merkitsee sitä, että Suomen Pankin johtokunnan jäsenet eivät voi olla esimerkiksi mukana pörssinoteerattujen yhtiöiden hallintoelimissä. Tämä on selvennys käytäntöön, joka tällä hetkellä Suomen Pankin johtokunnan jäsenten luottamustehtävissä ja sivutoimen tyyppisissä tehtävissä on ollut.

Ed. I. Kanerva kiinnitti edellisessä keskustelussa huomiota myös siihen, että hänen mielestään oli erinomaisen suuri puute, että esityksessä ei ole otettu kantaa rahoitustarkastuksen asemaan. Ei mielestäni tarvitsekaan. Rahoitustarkastuksen asema on nyt järjestetty niin, että se toimii synergiaetujen kautta Suomen Pankin yhteydessä, mutta kun laki koskee Suomen Pankkia, ei ole tarpeellista lisätä siiten elementtejä, jotka eivät ole varsinaisia Suomen Pankin toimintoja. Rahoitustarkastuksesta säädetään erikseen ja pankkivaltuustohan on siinä mukana ja sen tehtävät ovat erikseen.

Haluaisin vielä kerran painottaa sitä, että laki Suomen Pankista on käynyt varsin perusteellisen valmistelun juuri niistä syistä, jotka kuvasin. Asiat maailmassa ovat muuttuneet, rahoitusmarkkinat ovat muuttuneet, ne ovat tulleet nopeatempoisemmiksi, on tullut uusia välineitä. On tarpeellista, että tältä osin säädöstöt, millä perusteella Suomen Pankki toimii, ovat selkeät. Tämä on oma kokonaisuutensa. Toinen kokonaisuus on se, että Emun toinen vaihe edellyttää sitä, että keskuspankeilla eri maissa on itsenäinen asema ja niille on määritetty nuo neljä kriteeriä ja tämä esitys täyttää nuo kriteerit.

Sitten on ihan kokonaan asia erikseen, mitä tapahtuu Emun kolmannessa vaiheessa. Mikäli sellainen tulisi, se edellyttäisi luonnollisesti sitä, että jälleen kerran pitäisi palata Suomen Pankin lainsäädäntöön, koska silloinhan tulisi perustetuksi Euroopan keskuspankki. Se on oma kokonaisuutensa, mutta sitä ei pidä sotkea tähän siitäkään huolimatta, että Emu on aina kiinnostava keskustelunaihe.

Ed. P u h j o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmettelen kovasti, miten kepeästi ministeri Alho suhtautuu tämän lain perustuslaillisiin ongelmiin. Etteikö sitä pitäisi lainkaan pohtia siltä pohjalta, kun hallitusmuotoa ei muuteta? Kyllä on muitakin syitä pohtia perustuslaillisia kysymyksiä kuin vain itse perustuslakien muuttamiset.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Hallitushan on lähtenyt siitä, että on suotavaa, että

perustuslakivaliokunta asiasta lausuu ja sehän aikoo antaa asiasta lausunnon, jolloin se voi pohtia valtiosääntöoikeudellisia kysymyksiä. Halusin vain alleviivata sitä, että hallituksen esityksessä ei esitetä muutettavaksi Suomen Pankin valtiosääntöoikeudellista asemaa.

Siinä esitetään muutettavaksi Suomen Pankkia koskevaa lakia ja pankkivaltuuston tehtäviä, jotka on annettu tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä. Olisi siis aika erikoista ajatella, että tuota tehtävää varten pitäisi tehdä vaikeutettu säätämisjärjestys. Mutta en halua tässä yhteydessä ottaa tähän kantaa, koska se on kuitenkin ehdottomasti ja viime kädessä perustuslakivaliokunnan tehtävä.

Jotkut ovat väittäneet myöskin sitä, että pankkivaltuusto ei olisi Suomen Pankin toimielin, vaan että se olisi eduskunnan toimielin. Omasta mielestäni tämä ajattelutapa on virheellinen siitä syystä, että hallitusmuodon vaatimus siitä, että Suomen Pankki toimii eduskunnan vastuulla ja hoidossa on edellyttänyt sitä, että eduskunta on nimittänyt pankkivaltuuston Suomen Pankkiin tekemään juuri näitä tehtäviä, ja ne on annettu tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Muutama ajatus käsittelyssä olevan lakiesityksen pohjalta.

On varmaan aivan niin kuin ministeri edellä sanoi. Suomen Pankista oleva lainsäädäntö on aika vanhaa perua ja sen uudistamisen, modifioinnin tarve on ilmeisenä olemassa. Ilman Emu-prosessia kuitenkaan uudistautumisen tarve ei olisi ollut akuutti, mutta tarvetta joka tapauksessa sen uudistamiseen oli ja edelleenkin on muun muassa niiltä osin, mikä koskee lain keskeisiä tavoitteita. Nyt käsittelyssä olevassa lakiesityksessä näitä tavoitteita täsmennetään ja vakaan valuutan hoito on yksi keskeisiä tavoitteita, mitä Suomen Pankille tällä lailla annetaan.

Oikeastaan siinä kaikessa, mitä vanhanaikaisen lain uudistamiseksi tässä uutta esitetään, ei olekaan varsinainen sanoisinko poliittinen ydin. Niissä se ei siis ole, vaan poliittinen ydin mielestäni liittyy juuri kaikkeen siihen, mikä lakiin on kirjattu sen seurauksena, että tämä lakiuudistus osaltaan rakentaa tietä Suomen mukaan menemiselle Emun kolmanteen vaiheeseen.

Yhdyn täysin ministeri Alhon käsitykseen siitä, että Emu-kriteeristössä toisen vaiheen keskeisiä kriteereitä on se, että kansallinen keskuspankki pitää saada riippumattomaksi ulkoisista, sanoisinko kopeloitsijoista eli että se ei voi ottaa vastaan ulkopuolisia määräyksiä tai ohjeita nimenomaan rahapolitiikan hoitoon liittyvissä asioissa. Tätä Emun toinen vaihe merkitsee, ja nämä ainespuut nyt käsittelyssä olevassa esityksessä on mukana. Hallitus siis esittää todellakin lakia muutettavaksi niin, että rahapolitiikkaan liittyviä ohjeita oma kansallinen keskuspankki ei saa ottaa vastaan enää keneltäkään.

Käytännössähän vastaanotto on lähinnä tapahtunut, jos ohjeita on tullut ja kun on tullut ulkoa, pankkivaltuutetuilta. Ed. Aittoniemihän tosin epäili, että kysymys on lähinnä lounaskerhosta ja voipi siitä kysymys ollakin, mutta luulen kuitenkin, että sen ohella, että pankkivaltuutetut ovat päättäneet peruskorosta, antaneet tietyt yleisohjeet eräiden muiden keskeisten rahapoliittisten välineitten käyttämiselle, joissa operatiivinen vastuu ja toiminta on tietysti ollut pankin johtokunnalla, näillä keskusteluilla ja tehtävämäärittelyillä, joiden hoito on ollut pankkivaltuutettujen käsissä, on kyllä ollut oma tietty merkityksensä kaikesta huolimatta. Olkoonkin, että lounaat voivat olla maukkaita ja televisiokameraruutuun on halukkaita pyrkimään enemmän kuin kohtuudella siihen voi sopia, siitä huolimatta uskallan väittää, että ohjausvaltaa on ollut olemassa käytännössä sen järjestelmän kautta, mitä pankkivaltuutetut ovat pankin toimintaan tuoneet. Tämän ohella toki hallitusvallankin suunnalta, niin kuin kaikki tiedämme, on tähän astikin pitkin matkaa tullut erilaista ohjeistusta, enemmän tai vähemmän suoraa ohjeistusta, mutta näin se käytännössä on toiminut. Nyt tätä sanoisinko poliittista ohjausta, kansallista yhteiskuntapoliittista ohjausta ei enää ole, jos tämä laki hyväksytään.

Sen seikan pohdiskelu, onko tällaisen esityksen hyväksyminen paikallaan ja perusteltua, mielestäni pitää tässä yhteydessä asettaa tiettyihin asiayhteyksiin, joita yhteyksiä on mielestäni kaksi merkityksessään ylitse muiden.

Ensimmäisen asiayhteyden kuvaan siihen tapaan, että jos eduskunta ottaa tällaisia merkittäviä askeleita, jotka merkitsevät Suomen lähentymistä ja kenties ratkaisevien tai ainakin merkittävien askeleitten ottamista kohti Emun kolmatta vaihetta, tulisi sen mielestäni tietää, mitä tämän askeleen ottamisesta sitten jatkossa seuraa. Ja tätä tietoa tällä salilla ei ole. Ei tietoa siitä, mitä merkitsee seuraava vaihe, kun Suomi kenties on joukossa mukana Eurooppa-neuvoston päättäessä Emuun tulevista maista, niin mitä sen jälkeen, mitä merkitsee se askel, kenties kesällä 98 käsittelyyn tuleva laki, mitä pitää sitten säätää?

Minusta olisi tarpeen, että tämän tapaisen lain käsittelyn yhteydessä voitaisiin antaa koko kuva siitä kontestista, johonka nyt tällainen käsittelyssä oleva laki liittyy, eikä vain äsken mainitusta seikasta, vaan myös vielä seuraavasta jatkoaskeleesta eli siitä, miten tämä lakiesitys liittyy siihen jatkumoon, jonka viimeisessä rahapoliittisessa ratkaisussa Suomi luopuu perustuslakien säätämästä omasta kansallisesta rahasta, markasta. Milloin, missä vaiheessa Emuprosessia Suomi aikoo luopua omasta markasta, omasta kansallisesta valuutasta? Missä säätämisjärjestyksessä mainitut päätökset tultaisiin tekemään jne?

Näistä kukaan ei tässä salissa ilmeisesti tiedä. Jos joku tietää, niin minun ymmärtääkseni ministeri. Toivon, että jos hän tietää — ja uskon, että muutenkin — hän käyttää puheenvuoron ja valottaa tätä puolta jo tässä lähetekeskustelussa meille. Minun toiveeni onkin, että kun talousvaliokunta käsittelee tätä asiaa, ja erityisesti tietysti, kun perustuslakivaliokunta antaa sille lausuntonsa, se hyvin tarkasti — käytän tällaista ilmaisua — nämä kontekstit, mihin tämä esitys liittyy, selvittäisi, jotta edustajat kenties hyväksyessään tämän esityksen tietävät, millä tiellä kulkemista tämä merkitsee, tai jos hylkäävät, äänestävät vastaan, tietävät, miltä tieltä erkanemista tämä vastaan äänestäminen käytännössä merkitsee. Minusta näistä asioista selvyyden saaminen ja niiden kirjaaminen jo tämän lakiesityksen perusteluihin ainakin jollakin yleisyyden tasolla olisi ollut perusteltua ja paikallaan. Näitä tässä esittämiäni asioita ei kyllä kuitenkaan vilauksenomaisestikaan tässä esityksessä ole sanottu.

Haluan kiinnittää huomiota myös siihen, että astuessaan nyt kenties enemmistöllään tälle tielle, mitä tämä hallituksen esitys merkitsee, Suomi ratkaisevasti poikkeaa naapurimaamme Ruotsin keskuspankin aseman käsittelyn tieltä. Niin kuin tiedämme, Riksbankenin sanoisiko yhteiskuntapoliittinen tai poliittinen ohjausjärjestelmä, jos oikein olen ymmärtänyt, on vielä voimakkaampi kuin Suomen. Bankfullmäktiget käyttävät vielä enemmän poliittista ohjausvaltaa kuin Suomessa pankkivaltuutetut konsanaan. Minun tiedossani ei ole, että oltaisiin Ruotsin keskuspankin asemaa muuttamassa, että olisi olemassa edes kunnon valmistelutyötä, jolla Ruotsi muuttaisi Emun toisen vaiheen edellyttämään asentoon omaa kansallista keskuspankkiansa koskevaa lainsäädäntöä. Tällä ei ole suoranaista vaikutusta nyt käsiteltävään asiaan. Mutta mielestäni tällainen poliittinen ulottuvuus kuitenkin tämänkin huomion tekemiseen liittyy nimenomaan siitä näkökulmasta, että Suomen tie näiltä osin tulee nyt jo selvästi olemaan erilainen kuin Ruotsin tie ainakin näyttää tässä vaiheessa olevan.

Mitä tulee tämän ratkaisun valtiosäännölliseen pohdiskeluun, olen tavattoman huono muun muassa tässä aihepiirissä ja minun tietoni ja taitoni ei riitä sen seikan arvioimiseen. Mutta pankkivaltuutettuna heitän kuitenkin yhden näkökulman tähän tähän kysymyksenasetteluun. Täällä on sanottu, että niin kauan kuin kansallinen keskuspankki — ja kenties tulevaisuudessa Ekpj:n kansallinen sivupiste täällä Suomessa — on eduskunnan vastuulla, tavallaan HM:n 73 § olisi jollakin tavalla täytetty. Mutta täytyy hieman skeptisesti kysyä, voiko sittenkään asia ihan näin olla.

Jos pankkivaltuutetulta käytännössä otetaan kaikki tehtävät pois, niin että ollaan tilanteessa, jossa käydään vain se lounas syömässä, mistä ed. Aittoniemi puhui (Ed. Aittoniemi: Ei lounastakaan enää!) — Ei sitä lounastakaan enää tarjota, pelkät kahvit ilman pullaa. — voi kysyä, onko todella niin, että se, että eduskunta ottaa tavallaan vastuun siitä, jos hommat hoidetaan huonosti, ja lupaa mennä pääomittamaan tarvittaessa keskuspankkia, riittää ja tavallaan näillä eväillä HM:n 73 § tulee täytetyksi. Tässä on ehkä eräät ainespuut sen seikan pohdiskeluun, että minusta aivan selvä asian ei tarvitse olla. Minä en ollut paikalla, kun ed. I. Kanerva on käyttänyt asiasta puheenvuoron, mutta kun luin asiasta, kernaasti yhdyn siihen ajatuksenkulkuun, mikä ed. Kanervalla täällä on tuntunut olevan. Hieman toisesta näkökulmasta periaatteessa myös hieman skeptisesti suhtaudun tämän kysymyksen itsestäänselvyyteen, mikä täälläkin hieman ministerin puheen rivien välistä vähintäänkin tuli esille.

Sen ohella, että käsittelyssä olevan lakiesityksen jatkokontekstit pitäisi selvittää, niin mielestäni toinen asia, mikä on tärkeää, on arvioida, onko ylipäänsä perusteltua, että Suomi ottaa Emu-tiellä merkittäviä askeleita ennen kuin se selvittää Emuun menemisen haittoja ja hyötyjä edes yhden kerran kunnolla ja perusteellisesti tässä salissa. Sellaista selvitystähän ei ole ollut eikä ole tullut. On luvattu, että ilmeisesti toukokuussa eduskunta saa selonteon hallitukselta, jolloin ensimmäisen kerran päästäisiin tätä puolta, sitä aineellista puolta ja ehkä myös poliittista, mutta ennen kaikkea sitä aineellista puolta, arvioimaan, sitä onko tämä homma hyvä vai eikö, kannattaako, jos se on hyvä, tällä tiellä kulkea, ja

jos se on huono, kannattaako siltä tieltä heittäytyä ainakin toistaiseksi syrjään.

Toistaiseksi syrjäänjättäytymiseen ainespuut meillä on, eväät ja mahdollisuudet, mutta lopullisesti Emun ulkopuolelle jäämisen suhteen sen sopimuksen jälkeen, minkä Suomi on tehnyt, olen hyvin skeptinen ja epäilen, onko pysyvästi ulkopuolelle jäämiseen käytännössä meillä edellytyksiä. Mutta tässä aikataulussa ilman muuta mukaan meneminen ei ymmärtääkseni ole mitenkään sillä tavalla määrätty asia, että meidän tulisi tässä aikataulussa kulkea, mitä hallitus nyt tuntuu tavoittelevan.

Yritän tällä sanoa sitä, että ensinnäkin olisi ollut erinomainen asia, jos hallitus olisi herännyt tai halunnut poliittisesti herätä vähän aikaisemmin. Uskon, että siellä on hereillä oltu, mutta ei ole vain ollut eri syistä poliittista valmiutta tällaista selvitystä panna liikkeelle. Onneksi Jukka Pekkarisen johdolla nyt tällainen selvitys on meneillään, onneksi siitä selonteko saadaan, mutta aivan liian myöhällä ajatellen esimerkiksi nyt käsittelyssä olevan lain aineellisia konteksteja, joista aikaisemmassa vaiheessa puhuin.

Arvoisa puhemies! Näillä ajatuksilla, jotka nyt eivät ole kovin jäsentyneitä, tähän keskusteluun halusin osallistua, osin kuulemanikin perusteella; täällä on käytetty analyyttisia, hyviä puheenvuoroja.

Haluan vielä yhteenvedonomaisesti sanoa, että minusta ei ole syytä kiirehtiä, ja samaa suositan omalle ryhmälleni talousvaliokunnassa, niille jotka tätä asiaa ovat siellä käsittelemässä, ja myöskin niille, jotka ovat perustuslakivaliokunnassa lausuntoa antamassa. Ennen kuin keskustalaisten edustajien mahdollinen myönteinen kanta voisi tälle esitykselle löytyä, on meidän vähintäänkin vakuuttauduttava siitä, että ne jatkoratkaisut, mitkä Suomen Pankkia ja Suomen markkaa koskevien lainsäädäntöhankkeitten osalta ollaan tänne tuomassa, aikataulullisesti ovat järjellisiä ja niihin liittyvä säätämisjärjestys sellainen, että me keskustalaiset sen arvioimme oikeaksi. Varmemmaksi vakuudeksi sanon vielä, että se ajatus, että Maastrichtin sopimus olisi ilman muuta tehnyt sellaisen aukon, että sen jälkeen ei enää ole muita kuin yksinkertaisen enemmistön ratkaisuja, ei ainakaan näillä näkymillä meitä useimpia, luulen että ei kaikkiakaan, keskustalaisia todella tyydytä.

Toivonkin, että siis valiokuntakäsittelyissä useammassakin valiokunnassa voidaan lainsäädäntöjärjestystä, aikataulua, kokonaiskontekstia tarkkaan arvioida. Tässä vaiheessa ainakin henkilökohtaisesti suhtaudun vähän pessimistisesti tämän askeleen ottamiseen, mitä tämä esitys käytännössä merkitsee.

Ed. Gustafsson merkitään läsnä olevaksi.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Ei pankkivaltuuston tehtäviä ole tarkoitus poistaa eikä pankkivaltuustoa eduskunnan valitsemana Suomen Pankin toimielimenä ole tarkoitus poistaa. Pankkivaltuuston tehtävät tulevat olemaan hyvinkin merkittävät.

Pankkivaltuusto tulee tekemään vastaisuudessakin esimerkiksi hallinnon osalta ehdotukset Suomen Pankin johtokunnan jäsenistä. Se käsittelee Suomen Pankin tulosta, antaa eduskunnalle kertomuksen, keskustelee edelleenkin rahapolitiikasta. Ainoa, mikä muuttuu, on rahapolitiikassa operatiivinen päätöksenteko, joka pankkivaltuustolla on tällä hetkellä.

Siihen on monia, myöskin mielestäni markkinoiden kehittymiseen ja muuttumiseen liittyviä syitä irrallaan kokonaan Emu-prosessista. Peruskoron merkitys ilmiselvästikin korkoinstrumenttina on kertakaikkisesti häipynyt. Jos ajatellaan vastaavasti valuuttakurssipolitiikkaa, minä koen, että keskusteluyhteys rahapolitiikan tavoitteista on olennaisempi kuin se, että tehdään muodollinen päätös johtokunnan esityksestä valtioneuvostolle, joka hyväksyy tai hylkää valuuttakurssipäätöksen.

Jos halutaan lähestyä asiaa myönteisesti rahapolitiikan keskusteluyhteyden näkökulmasta, mielestäni täällä kuvatut tavat käydä rahapoliittista keskustelua suomalaisessa yhteiskunnassa päinvastoin voivat laajentua nykyisestä. Ajatushan on ollut sellainen, että Suomen Pankki voisi ilmaista raportin tai ohjelman muodossa rahapolitiikan tavoitteensa. Se voisi raportoida myöskin siitä, miten se on onnistunut tavoitteenasettelussa. Ajatus on, että Suomen Pankin pääjohtaja voisi kuulemisten muodossa myöskin antaa eduskunnalle aivan toisenlaisia mahdollisuuksia käydä keskustelua rahapolitiikasta kuin perinteisesti on ollut, kun se keskusteluyhteys on ollut aika lailla Suomen Pankin sisällä johtokunnan ja pankkivaltuuston välillä.

Mitä tulee paljon keskustelussa olleeseen Emun toiseen vaiheeseen ja tuleviin muihin vaiheisiin, niin tässä ehdotuksessahan on lähdetty siitä, että vaikka Emun toinen vaihe selvästi edellyttää sitä — siihen olemme tietysti sitoutuneet

Maastrichtin sopimuksen kautta — että keskuspankkien itsenäisyydestä tullaan huolehtimaan lainsäädäntötoimenpitein, pankkivaltuuston vaikutusmahdollisuus ja päätöksentekovalta rahapolitiikassa tulee säilymään. Se on hoidettu siirtymäkauden avulla niin, että tällaista muutosta tämän lain hyväksymisen jälkeen ei tule tapahtumaan, etteikö pankkivaltuusto osallistuisi, jos vaikkapa Iso-Britannia tai joku muu päättäisi liittyä Euroopan valuuttajärjestelmään tai täällä valuuttajärjestelmän sisällä tultaisiin tekemään muutoksia.

Sitten tietysti asiat muuttuvat, kun keskuspankki on perustettu. Sen aikataulustahan tiedetään, miten se tulee tapahtumaan, ja sehän edellyttää ilman muuta jälleen kerran hallituksen puolella lainsäädäntötoimia sikäli, että silloinhan taas Suomen Pankin asema muuttuu sikäli, että rahapolitiikan ohjausvastuu pääsääntöisesti tulee siirtymään keskuspankille. Näitä toimenpiteitä on tarkoitus käynnistää ministeriössä niin, että kolmannen vaiheen muutoksia voitaisiin ennakoida.

Mutta mikä tuon aikataulu on ja koska tässä asiassa tullaan etenemään, on aika vaikea sanoa, koska Emu-prosessi on sellainen, että siinä on yksinkertaisesti elettävä vaihe vaiheelta. Tammikuussa 1999 tullaan näkemään, onko Emun kolmas vaihe alkamassa ja mitkä maat tulevat olemaan euroalueella ja onko 2002 myöskin tavallisilla ihmisillä kansallisten rahojen sijaan euroja. Me kaikki tiedämme, että tämä prosessi ei ole pelkästään juridinen tai millään tavalla muotoseikkoihin sidottu asia, vaan tämä on äärettömän poliittinen prosessi ja lopulliset päätökset tullaan tekemään huippukokouksessa, jossa hallitusten ja valtioiden edustajat tekevät nämä ratkaisut.

Ymmärrän kyllä sen, että kun tämä Suomen Pankkia koskeva laki sillä tavoin on valmisteltu huolella, että tästä on käyty laaja lausuntokierros, on pyydetty myöskin Euroopan rahapoliittisen instituutin lausunto, se on ollut laintarkastuksessa, se on käännetty jne., tämä jollakin tavalla nyt koetaan siten, että tämä ehdottomasti liittyy ja vain nimenomaan Emu-vaiheeseen. Näinhän ei asianlaita ole, vaan niin kuin sanoin, hanke on lähtenyt liikkeelle Suomen Pankin ja myöskin ymmärtääkseni pankkivaltuutettujenkin toivomuksesta siksi, että maailma on niin kovasti muuttunut. Lakia on valmisteltu komiteassa jne. Ei silloin Suomi ollut edes Euroopan unionin jäsenmaa, saatikka että saattoi edes ajatellakaan Maastrichtin sopimusta.

Mielestäni Suomen Pankki -lakiesitystä pitäisi sittenkin ensisijaisesti tarkastella siitä näkökulmasta, onko tämän kaltainen toimivaltasuhteiden selkiyttäminen ja rahapolitiikan tekemisen ympäristön muutosten havainnoiminen tarkoituksenmukaista ja pitääkö tällaista uudistamistyötä ylipäätänsä tehdä. Toiseksi pitäisi mielestäni keskustella siitä, miten voidaan huolehtia siitä, että pienessä maassa keskusteluyhteys raha- ja finanssipolitiikan suhteen säilyy, koska koordinoimattomuus voi johtaa hyvinkin vaikeisiin kärjistymisiin. Siihen mielestäni tarjoaa mahdollisuudet juuri tilaisuus käydä rahapolitiikasta keskustelua ja Suomen Pankin pääjohtajan kuuleminen esimerkiksi eduskunnassa valtiopäiväjärjestyksen sallimalla tavalla.

Sitten on tietysti se seurausvaikutus, joka liittyy siihen, mitä mahdollisesti tulevaisuudessa tulee tapahtumaan, mutta sen ei pitäisi olla ensisijainen tämän lain arviointikriteeri, vaan se pitää nähdä sellaisena, että kaikissa maissa, jos ne ovat aikeissa olla mukana Emu-prosessissa, joudutaan arvioimaan keskuspankkien itsenäisyyttä ja tekemään muutosehdotuksia. Vain hyvin harvassa maassa ei näitä muutoksia tultaisi tarvitsemaan.

On tietenkin totta, että Ruotsin keskuspankin hallinto on hyvin erilainen verrattuna moneen muuhun Euroopan keskuspankkiin ja että Ruotsi on katsonut edelleen, että se, että on kansanedustaja ja toimii pankkivaltuuston jäsenenä, ei ole ristiriidassa poliittisen vaikuttamisen kanssa, mutta se on ollut heidän arvionsa. Meidän arviomme on ollut, että operationaalinen pankkivaltuuston asema on sellainen, että se merkitsee poliittista vaikuttamista. Sen lisäksi voi todeta tietysti sen, että myös aika on muuttunut niin, että Suomen Pankin sisällä on olennaisempaa huolehtia hyvästä keskusteluyhteydestä kuin siitä, onko ehtinyt muodollisesti olla mukana päätöksenteossa. Tätä pankkivaltuuston erinomaisen tärkeätä panosta rahapolitiikan sisällön hahmottamisessa ei ole asetettu kyseenalaiseksi eikä tulla asettamaan kyseenalaiseksi.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Pysyn kykyjäni parhaiten vastaavalla kansallisella tasolla. Ministeri Alho lohdutti sillä, että pankkivaltuustolle jää eräitä hallinnollisia tehtäviä, muun muassa ehdotuksen tekeminen siitä, kenet valitaan johtokunnan jäseneksi. Ei tässä ole pankkivaltuustolla mitään liikkumavaraa. Pankkivaltuusto on sidottu niihin, joita puolueet ehdottavat poliittisista raakeista,

siis sellaisista, jotka on heitetty poliittisesta elämästä jostakin syystä ulos tai jotka saavat — täytyy sanoa, että on myös sellaisia — ansioistaan palkaksi Suomen Pankin johtokunnan jäsenyyden. Se nimi ilmoitetaan ja tämä kulkee prosessissa läpi eikä pankkivaltuusmiehillä ole minkäänlaista mahdollisuutta poiketa tästä. Mikä lohdutus tämä tällainen on? Ei mikään.

Ed. P u h j o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edelleenkin jäytää hieman ministeri Alhon kepeä suhtautuminen lakiesitysten perustuslakiongelmiin. Hän puhui monista pankkivaltuustotehtävistä, että niitä ei olla poistamassa. Toisaalta hän sanoi, että operatiivinen päätöksenteko rahapolitiikassa kyllä tosin muuttuu aika paljon, mikä on mielestäni se ratkaisevin tekijä, millä eduskuntakin voi jotenkin valvoa Suomen Pankkia. Toisaalta hän sanoi, että rahapoliittinen päätöksenteko edelleen säilyy pankkivaltuutetuilla, mutta aikaa myöten kuitenkin kun mennään eteenpäin, asiat muuttuvat. Kun Ekp on perustettu, sitten tietenkin rahapolitiikka päätetään vain keskuspankissa. Mene ja tiedä, mikä näistä sanotuista on se kaikkein painavin, mutta on hyvä, että asia käy perustuslakivaliokunnassa ja pohditaan, onko meillä ongelmia, onko meillä ylipäätään enää sitten eduskunnan pankkia Suomessa olemassa.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta voidaan jättää lakitekninen puoli nyt syrjään. Kiinnostavinta tässä on lakiesityksen Emu-poliittinen ulottuvuus. Olennaista on mielestäni se, onko se hivuttautuminen kohti Emun kolmatta vaihetta, josta yhtä askelta, hivuttautumisaskelta, merkitsee kiistatta tämä esitys — eikö niin, ministeri Alho — onko se perusteltua.

Ennen kaikkea sen perusteltavuuden perään yritän tässä kysyä tavallaan kahdella eri asiaryhmällä, toisaalta sillä, että hallitus ei tässä esitä sitä kokonaiskontekstia, sitä kokonaisviitekehystä, mihin tämä esitys liittyy. Ministeri ei vieläkään vastannut, mitä 1998 tapahtuu, mikä on seuraava vaihe Suomen Pankkia koskevan lainsäädännön uudistamisessa, milloin markasta luovutaan jnp. Jos astuu yhden askeleen sillä tiellä eteenpäin, olisi hyvä tietää, mitä sitten seuraa tässä jatkumossa, sen jatkumon seuraavissa vaiheissa, milloin ja missä säätämisjärjestyksessä esimerkiksi markasta luovutaan, koska tämä tavallaan luo edellytyksiä osaltaan sille, että omasta markasta luovutaan jnp.

Toinen kysymys, joka liittyy tähän viitekehykseen, jota vasten tätä askelta pitää mielestäni tarkastella, on se, että on vähän hassua, että selvitykset siitä, onko tämä paikallaan ja perusteltua taloudellisesti ja rahapoliittisesti, tulevat vasta joskus ensi keväänä. Niiden olisi ollut syytä olla tässä yhteydessä jo käsittelyssä. Helpompi olisi ollut arvioida myös näitä juridisia askeleita ja niiden ottamisen perusteltavuutta, jos nämä talous- ja rahapoliittiset ainespuut olisivat olleet paremmin käsissä.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Eduskunnallahan tulee olemaan mahdollisuus keskustella Emusta. Tämänhän hallitus on ilmoittanut hyvin selvästi. Voi sanoa, että jo tähänkin mennessä on tehty tavattoman paljon Emuun liittyviä selvityksiä. Valtiovarainministeriössä on kokonainen Emu-projekti, jossa käydään läpi muun muassa Emun vaikutuksia pankkijärjestelmään, Emun vaikutuksia lainsäädäntöön, Emun vaikutuksia ylipäätänsä hyvinkin laajalle yhteiskuntaan, ja sitä varten on perustettu paljon omia työryhmiä, joissa yritetään katsoa, mitä tämä merkitsee. Hyvin monissa eri järjestöissä ja eturyhmittymissä tehdään samanlaista analyysia.

Kun Suomi on liittynyt Euroopan unionin jäseneksi, se on hyväksynyt Maastrichtin sopimuksen, johon on liittynyt Euroopan keskuspankkien itsenäisyyden takaaminen. Tämä tietysti liittyy myös tähän kokonaisuuteen. Niin kuin olen sanonut, juuret ovat kansallisissa syissä, rahoitusmarkkinoiden muutoksissa, mutta sillä on myös yhteys Emun toiseen vaiheeseen. Me olemme ratkaisseet asian sillä tavalla hallituksessa, että rahapolitiikan operationaalinen toimintavastuu säilyy tämän ajan, niin kauan kuin keskuspankkia ei ole, nykyisen kaltaisessa muodossa, eli siirtymäkauden avulla. Se tulee voimaan sitten, kun keskuspankki on perustettu 98.

Mutta näissä tehtävissä operationaalista rahapoliittista päätöksentekoa ei enää luetella, koska sen jälkeen tietysti asiat muuttuvat ja Suomen Pankin päätöksentekomenettely on sellainen, että se keskustelee harjoitettavan rahapolitiikan linjasta pankkivaltuutettujen kanssa, toivottavasti myös maan hallituksen kanssa julkisuudessa ja eduskuntaan päin ja tekee sitten nämä ratkaisut itsenäisesti.

Mitä tulee perustuslainsäätämisjärjestykseen ja siihen, mitä tapahtuu Suomen markalle, tässä tietysti voi olla hyvin monia vaihtoehtoja. Voi olla tarkoituksenmukaista, että perustuslakivaliokunnalle annetaan mahdollisuus lausua asias-

ta etukäteen ilman, että sillä on mitään hallituksen esitystä niin, että se voi pohtia säätämisjärjestyskysymystä. Ei hallituksen puolella ole ajateltu niin, että tässä olisi ikään kuin yksi totuus olemassa ja me tietäisimme, että juuri tässä ja tässä säätämisjärjestyksessä asia pitäisi hoitaa.

En tiedä, haluaako eduskunta antaa ennakollisen kantansa. Siitä on varmaan syytä keskustella ryhmien kesken. Mutta sehän on selvä asia, että jos menisi niin kuin on kuviteltu Emu-prosessissa mentävän, että Euroopan keskuspankki aloittaa toimintansa 98 ja sitten valitaan ne maat, jotka täyttävät lähentymiskriteerit ja jotka voivat olla mukana euroalueessa, joka alkaisi sitten 99, niin silloinhan järjestys tulisi olemaan juuri se, että sisäisessä maksuliikenteessä voitaisiin käyttää jo sekä omia valuuttoja että euroa ja että kokonaan euroon olisi siirrytty tämän siirtymäkauden aikana vuonna 2002.

Voi olla, että näin käy. Voi olla, että näin ei käy. Ennustaminen on tavattoman vaikeata. Suomen hallituksen lähtökohtahan on ollut se, että me joka tapauksessa yritämme valmistautua kaikkiin vaihtoehtoihin. Kaikkein eniten valmistautumista vaatii se vaihtoehto, että olemme mukana Euroopan talous- ja rahaliiton kolmannessa vaiheessa ja että meidän valuutaksemme tulee sisämarkkinoilla käyttöön valittu valuutta nimeltä euro, joka on jo saanut seteliensä ja kolikkojensa muodot.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia puheenvuorosta vielä tähän asiayhteyteen. Ministeri Alho totesi tässä sen, että tosiaan vuoden 99 alusta lähtien tällä ajatellulla juoksujärjestyksellä euro olisi Suomen valuutta. Näinhän se on, että euro on se raha, jonka rinnalla voidaan käyttää kansallista valuuttaa eli Suomen markkaa.

Kun te tämän, arvoisa ministeri, sanoitte, niin tämän sanomisen yksi olennainen tausta-asia, info, tälle salille olisi ollut nyt se, missä vaiheessa teidän mielestänne markasta luopumisesta koskeva päätös pitäisi tehdä. Pitäisikö se tehdä ennen vuotta 99 vai sen jälkeen, ennen vuoden 2001 heinäkuuta vai milloin ja missä säätämisjärjestyksessä se pitäisi tehdä? Minä voisin kuvitella, että hallituksella silloin, jos se ottaa merkittäviä askeleita kohti Emua, siis yhteistä rahaa, täytyy olla tästä jokin käsitys. Kun ottaa askelen a, milloin ja missä järjestyksessä aiotaan ottaa ne loput askelet b ja c? Vielä jäi aivan epäselväksi, milloin ja missä säätämisjärjestyksessä nämä askelet pitäisi ottaa.

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Pidän keskuspankin itsenäisyyttä erittäin hyvänä ja tavoiteltavana asiana. Kun katsomme kansainvälisiä selvityksiä ja tutkimuksia, niiden pohjalta voidaan todeta, että mitä vahvempi ja itsenäisempi keskuspankki on, sitä paremmin raha- ja valuuttapolitiikka kyseessä olevassa maassa on hoidettu. Siitä syystä nyt hallituksen esitys on tarkoituksenmukainen peruslähtökohdiltaan.

Keskustelu on kuitenkin mielestäni saanut sikäli vähän väärän suuntakulman, että ei pankkivaltuusto oikeastaan ole ongelma, kun keskustellaan pankin itsenäisyydestä, vaan suhde valtioneuvoston ja keskuspankin välillä. Tärkeätä onkin se, että valtioneuvoston vaikutusvalta keskuspankkiin, se napanuora katkaistaan ja että keskuspankki kykenee aina puolustamaan itsenäisesti politiikkaansa valtioneuvostoon nähden. Pankkivaltuustosta voidaan todeta, että on ollut vain yksi ongelma. Se on ollut peruskorko ja peruskorosta päättäminen, jossa päätöksenteko on ollut ensi sijassa poliittista eikä talouspoliittista ja jossa välttämättä pankkivaltuusto ei ole aina tehnyt tarkoituksenmukaisia päätöksiä, varsinkaan 1980-luvun loppupuolella.

Haluan kuitenkin korostaa sitä, että keskuspankin itsenäisyys ei ole kuitenkaan ongelmaton asia. Nimittäin helposti käy sillä tavalla, että keskuspankki koostuu talouspolitiikan teknokraateista, joilla ei ole riittävää käsitystä yhteiskunnan todellisista toiminnoista. Tarkoitan tällä sitä, että helposti kuvitellaan, että voidaan suorittaa yhteiskunnassa sellaisia toimenpiteitä, jotka kuitenkaan eivät ole suoritettavissa poliittisen tuen riittämättömyyden tai esimerkiksi ammattiyhdistysliikkeen vastustuksen johdosta.

Siitä syystä on tärkeätä, että pankin johtokunta koostuu myös henkilöistä, jotka omaavat käsitystä yhteiskunnallisista prosesseista ja yhteiskunnan toiminnoista, ja se ei koostu pelkästään teknokraateista, joskin asiantuntemukselle on ehdottomasti annettava ensisijainen paino.

Tämän jälkeen nousee esille kysymys siitä, millä tavalla pankin vastuuta on pyrittävä korostamaan, jotta pankin johtokunta ymmärtäisi riittävän hyvin, millä tavalla päätöksiä tehdään, ja että se myös joutuisi kokemaan vastuun, koska poliittista vastuutahan sillä ei ole. Tässä suhteessa mielestäni avoimuus on aivan keskeisimpiä periaatteita. Tällä hetkellä jo Suomen Pankki julkaisee käsityksiään kuukausittaisessa bulletinissa, monthly bulletinissa ja Markka ja Talous -lehdessä. Tietysti analyysit ja kannanotot näissä tiedotteissa ovat sinänsä varsin hyviä. Pidän kui-

tenkin tärkeänä sitä, että keskuspankki tulevaisuudessa entistä enemmän tulee antamaan selviä kannanottoja toimintansa ja politiikkansa suunnasta ja tällä tavalla lisää avoimuutta ja julkisuutta ja myös antaa mahdollisuuden tiedotusvälineille ja tutkijoille pankin toiminnan kritiikkiin, joka sinänsä on hedelmällistä ajateltaessa pankin seuraavia jatkotoimenpiteitä toiminta-alueellaan.

Pidän myös tärkeänä sitä, että kun johtokunta nimitetään, siinä yhteydessä käydään riittävä keskustelu johtokunnan jäsenistä, joita sitten ei voida erottaa, enkä pitäisi lainkaan huonona sitä ajatusta, että esimerkiksi ennen kuin keskuspankin pääjohtaja nimitetään, eduskunta suorittaisi julkisen kuulemisen tällaisen pääjohtajan henkilöstä, hänen rahapoliittisista linjauksistaan, ja että tällä keskustelulla, joka eduskunnassa käytäisiin, olisi varsin suuri merkitys siihen, esitetäänkö kyseessä olevaa henkilöä todella nimitettäväksi pankin pääjohtajaksi. (Ed. Pekkarinen: Ei ole Ekpj:ssä mahdollista!) Voidaan todeta, että tässä on ajatuksena myös Euroopan keskuspankin osalta se, että Euroopan parlamentille Ekp:n pääjohtaja joutuisi esittäytymään ja parlamentti kävisi keskustelun. Tämän tyyppistä mekanismia mielestäni tulisi harkita ja sitä voitaisiin jo harkita tämän hallituksen esityksen eduskuntakäsittelyn yhteydessä, joskin tämä voidaan toteuttaa ilman mitään erityisiä säännöksiäkin laissa.

Sen lisäksi haluan myös korostaa sitä, että mielestäni sellainen käytäntö, joka joissakin maissa on käytössä, on erittäin hyvä. Keskuspankin pääjohtaja esimerkiksi kaksi kertaa vuodessa tulee eduskunnan asianomaisen valiokunnan, esimerkiksi valtiovarainvaliokunnan eteen ja julkisessa kuulemisessa kertoo pankin linjauksista ja arvioi niitä. Tässä yhteydessä eduskunnalla tai asianomaisella valiokunnalla on mahdollisuus suoraan dialogiin, suoraan keskusteluun pankin pääjohtajan kanssa, jossa pankin pääjohtaja saa koko eduskunnan näkemyksen tietoonsa. (Ed. Pekkarinen: Onko se mahdollista?) — Toki se on myös mahdollista, sillä sinänsä mitään muodollista estettä ei ole, mutta mielestäni tämän tyyppinen järjestely, jota joissakin maissa toteutetaan, olisi tarkoituksenmukainen.

Tietysti on selvää, että on tärkeätä, että pankkivaltuustoon valitaan sellaisia henkilöitä, jotka tuntevat talouspolitiikkaa erittäin tarkkaan, jotta se dialogi, jota käydään pankkivaltuuston kokouksissa, olisi hedelmällinen ja myös omalta osaltaan vaikuttaisi pankin toimenpiteisiin. Ollaan mitä mieltä pankkivaltuustosta tahansa, väitän, että ne keskustelut, joita muun muassa nykyisessä pankkivaltuustossa on käyty, ovat olleet sinänsä hyödyllisiä myös johtokunnan jäsenille ja niillä on varmasti ollut josain määrin vaikutusta pankin toimintapolitiikkaan, joskaan en halua yliarvioida pankkivaltuuston merkitystä tässä suhteessa.

Mitä tulee sitten Emu-selvityksiin, niiden osalta haluan todeta, että on hyvä, että vihdoinkin Pekkarisen työryhmä on asetettu ja että sen tehtävänä on selvittää Emun taloudellisia hyötyjä ja haittoja. Tähän asti, ennen kuin eduskunta tällaisen selvityksen antamista vaati, valtioneuvosto on käsitellyt Emua lähinnä teknisenä kysymyksenä. On selvitetty niitä teknisiä ja seuraamusvaikutuksia, mitä siitä aiheutuu yhteiskunnalle, mutta Emu ei ole suinkaan mikään tekninen kysymys, vaan nimenomaan kysymys siitä, mikä Suomen taloudelle on tarkoituksenmukaista ja mikä epätarkoituksenmukaista. Tältä osin taloudellinen arviointi on äärimmäisen tärkeätä, ja pidän hyvin tärkeänä sitä, että eduskunta pääsee perusteellisesti keskustelemaan Pekkarisen raportista ja valtioneuvoston antamasta selonteosta tai missä muodossa tuo ilmoitus sitten tuleekin eduskunnalle vielä loppukeväästä.

Ihan haluan korostaa sitä, että kun keskustellaan eurosta, niin valtiovarainvaliokunnan jaostojen puheenjohtajat olivat viime viikolla käymässä valtiovarainministeriöissä ja keskuspankeissa Ranskassa, Italiassa ja Saksassa. Minun täytyy sanoa, että en ole ihan täysin vakuuttunut siitä, onko todella Emu-usko kaiken kaikkiaan lisääntynyt. Haluan korostaa sitä, että saksalaisia puheenvuoroja tässä suhteessa kannattaa kyllä hyvin tarkalla korvalla kuunnella. Haluan korostaa sitä, että mielestäni jos yhteinen valuutta rakennetaan, sen pitää olla vahva ja hyvä valuutta eikä heikko ja huono. Tässä suhteessa haluan kyllä todeta, että Saksan keskuspankkiin voimme pitkälti luottaa, ja on selvää, että euroa ei synny, jos Saksan keskuspankki ei sille anna omaa hyväksyntäänsä. Uskon, että jos ylipäätään euro on syntyäkseen, siinä tilanteessa on suhteellisen helppoa kuitenkin siihen meidänkin myös mennä mukaan.

Ed. Pekkarinen täällä nosti vielä esille kysymyksen siitä, koska päätös eduskunnan osalta yhteiseen valuuttaan menemisestä tulee tehdä. Mielestäni asia on täysin selvä. Aikoinaan kun käsiteltiin eduskunnassa EU-jäsenyyssopimusta, tuossa yhteydessä lähdettiin siitä, että eduskunnan tulee antaa suostumuksensa yhteiseen valuuttaan menemiselle, ja on selvää, että tuollai-

nen suostumus tulee antaa ennen huippukokousta, jossa yhteisen valuutan toteuttamisesta päätetään. Tuohon valtuutukseen tietysti voidaan asettaa tiettyjä ehtoja, ja jos ehdot eivät täyty, niin tietysti huippukokouksessa voidaan tehdä myös parlamenttivarauma, joskin sanon, että hyvin vaikeata sellaista parlamenttivaraumaa käytännössä on tehdä, mutta päätöksenteon hetki on vähän ennen sitä tilannetta, jossa päämiehet päättävät yhteisestä valuutasta.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voin kernaasti yhtyä siihen, mitä ed. Sasi sanoi puheenvuorossaan todetessaan, että Emun taloudellisia selvityksiä nyt vasta ollaan tekemässä meillä. Se on jo moneen kertaan täällä sanottu aiemminkin, mutta se on syytä kerrata senkin takia, että Ruotsissa, joka ei näytä edes olevan nyt lyhyellä tähtäyksellä ainakaan menemässä mukaan Emun kolmanteen vaiheeseen, perusteellista selvitystyötä on tehty kauan sitten. Sikäläinen parlamentti on saanut tilaisuuden käydä perusteellista keskustelua Emusta, sen hyödyistä ja haitoista jnp. Suomessa vasta toukokuussa 97 ollaan käymässä keskustelun tähän vaiheeseen. Tässä mielessä tämän asian prosessointi on kyllä perin eriskummallinen.

Mitä tulee käsittelyssä olevaan lakiin varsinaisesti ja konkreettisesti ja siinä pankkivaltuutettujen asemaan, minä haluan tehdä selväksi, ettei tule väärää käsitystä, että minä en nyt ole erityisesti huolissani pankkivaltuutettujen nimenomaisesta asemasta vaan, niin kuin tässä suhteessa ed. Sasi aivan oikein sanoi, tarkoitushan on katkaista myös muu rahapoliittinen vaikuttaminen kerta kaikkiaan, niin laki on kirjoitettu, Suomen Pankkiin, ja taata sille täydellinen rahapoliittinen itsenäisyys. Kun sitä vaikutusta tavallaan on tapahtunut sekä valtioneuvoston kautta että monia muita teitä epävirallisestikin, niin tämä on merkittävä askel, ei niinkään se, että sieltä nyt vain pankkivaltuutettujen rahapoliittinen rooli häipyy jnp. Kun tämä on kaiken kaikkiaan niin merkittävä askel kuin on, siitä syystä mielestäni vielä kolmanteen tai neljänteen kertaan sanottuna olisi ollut hyvä tietää, mitä merkitsee, kun otetaan askel a, mitä se merkitsee, milloin tulevat askel b ja c, missä aikataulussa ja missä säätämisjärjestyksessä.

Ed. Jääskeläinen: Arvoisa rouva puhemies! Ajattelin ensin puhua paikaltani, mutta kun kaksi minuuttia saattaa mennä niin nopeasti, tulin puhujakorokkeelle. Onhan Suomen Pankki sen verran arvokas asia, että siitä voi näin pari sanaa vaihtaa.

Ed. Pekkarista ensin lohduttaisin sillä, että kyllähän me tiedämme, mitä hallitus aikoo, jos emme aivan tarkasti päivämäärittäin, niin tavoitteen suuntahan on täysin selvä kuitenkin.

Ed. Sasi käytti äsken aivan merkittävän puheenvuoron. Hän esitti realistisia vaatimuksia avoimuudesta ja julkisesta kuulemisesta. Pankin johtokunnan tai ainakin pääjohtajan nimittämisen yhteydessä näitä saattaa kyllä kannattaa. Samoin hän käytti, vaikka onkin Emun kannattaja, mikäli olen oikein ymmärtänyt, kriittisen puheenvuoron siitä, että Emusta ei saa tehdä keinotekoista. Tällaisia merkkejähän Euroopasta on olemassa, että se on hyvin pitkälle sittenkin poliittinen hanke, tai ratkaisuihin saattaa politiikkakin, kumma kyllä, sekoittua.

Arvoisa rouva puhemies! Ongelmahan tässä asiassa on se, että Suomen Pankin itsenäisyyttä ollaan lisäämässä, jotta sen itsenäisyydestä voitaisiin luopua Euroopan keskuspankin hyväksi. Tästähän tässä suomen kielellä sanottuna on kysymys.

Ministeri Alho useassakin puheenvuorossaan suorastaan mielestäni vähätteli esityksen merkitystä. Hän korosti sitä, että pankkivaltuutetut on Suomen Pankin toimielin. Näin varmaan on, mutta on myös eduskunnan. Se merkitsee kuitenkin sitä linkkiä, joka on tästä talosta Suomen Pankkiin. Kuten ed. Pekkarinen ja muutkin totesivat, on muutakin poliittista valvontaa, on epäsuoraa valvontaa, hallituksen noudattamaa valvontaa jne, ja nyt nämä poliittiset kytkennät halutaan kokonaan poistaa tai estää.

Ministeri Alho ikään kuin vähätteli esityksen merkitystä myös siinä, kun hän totesi, että kyllähän pankkivaltuutetuille jää tehtäviä. Tottahan toki jää tehtäviä, mutta ehkä tärkein tehtävä poistuu eli valuuttakurssin määrittely tai siihen osallistuminen, vaikka se on ollut varsin muodollista. Kyllä lakiehdotus on iso muutos nimenomaan periaatteessa, kun valuuttakurssin määrittelyyn eivät edes teoriassa pankkivaltuutettujen kynnet enää ylety. Oli nyt Emun kolmannen vaiheen ratkaisu käsissä tai ei, joka tapauksessa tämä rooli häviää sekä osana Emu-prosessia että muutoinkin.

Jos hyvin kansanomaiseen kieleen yrittäisi tätä asiaa pukea ja miettiä, ollaanko tässä Emujunaa lähettämässä tyyliin: paikoillenne, valmiit, hep, vai kuinka sitä nyt ennen lähdettiin juoksemaan, niin kyllä kai tämä esitys on vähintäänkin niitä paikoillenne-komennon, ehkä jopa valmiit-

komennon alaisia, ei tietenkään hep-komennon alaisia, koska se hep tulee sitten hetken päästä. Tavoitteena on se, että lisätään Suomen Pankin itsenäisyyttä, jotta voidaan siitä sitten aikanaan luopua Euroopan keskuspankin hyväksi.

Tuollaisessa myönteisessä tai sanoisinko akateemisessa keskustelussa, kuinka tahansa, on puhuttu aukkoteoriasta Suomen perustuslakien kohdalla. EU-ratkaisujen yhteydessä on tullut esille myös ns. trattiteoria, jossa pieniä paloina tratin kautta näitä asioita valutetaan alaspäin ja eteenpäin. Jos ei kokonaisselvitystä asioista ole eikä päätöstä tehdä kerralla, niin kyllä tämä tratti tässä aukossa hyvin käytössä on.

Ed. A i t t o n i e m i : Arvoisa puhemies! Ed. Jääskeläinen lausui kahteen kertaan ihan hyvin vertauksellisen ilmaisun siitä, että Suomen Pankista tehdään itsenäinen, jotta se voi menettää itsenäisyytensä Euroopan keskuspankille ja siitä tulee tietyn asteinen haarakonttori Suomen-linjalle.

Mutta minua ihmetyttää tämä keskustelu, jota on viime kuukaudet ja vuodetkin käyty, kun puhutaan siitä, menemmekö me Emuun, milloin menemme, menemmekö kahdella rinnakkaisvaluutalla vai millä tavalla. Tänäkin päivänä on ihan selkeästi niin ed. Pekkarisen kuin muidenkin puheenvuoroista käynyt selville, että kun olemme aikanaan Ahon hallituksen aikana sopineet Euroopan unionin jäsenyydestä, olemme hyväksyneet myös Maastrichtin sopimuksen, joka vääjäämättömästi merkitsee sitä, että liitymme Euroopan rahaunioniin siinä aikataulussa kuin meille suodaan mahdollisuus. Se ei ole tietysti ihan meidän päätettävissämme.

En ymmärrä sitä, minkä vuoksi keskustellaan selkeästä asiasta, josta on jo päätetty. Suomi on tietyllä tavalla myyty myös tältä osin ja tämä päätös on sitova. On yhdentekevää, onko täällä keskustelu elokuussa tai toukokuussa vai koskaan, koska lopputulos on sama. Me liitymme Euroopan rahaunioniin, liitymme Emuun siinä vaiheessa kuin se on mahdollista. Silloin on tietysti parempi, jos meidän on kerran pakko ja meillä on tehty tällaiset sopimukset, mennä mahdollisimman nopeasti ensimmäisten joukossa, jos meidän taloudellinen tilanteemme ja valtiontalouden tila täyttää ehdot. Mitäs siinä sitten enää rypistellään ja keskustellaan täällä? Tämähän on selvä asia.

Ed. U o t i l a : Arvoisa rouva puhemies! Kyllä ed. Aittoniemi tietysti hyvin pitkälti on oikeassa, että jo viime hallituksen aikana hyväksymällä liittymissopimus ja Maastrichtin sopimus sitouduttiin siihen kehitykseen, jonka toisessa päässä on Emu-jäsenyys, mikäli kriteerit täytetään. Viimeisten tietojen mukaan Suomi on täyttänyt kaikki kriteerit itse asiassa viime vuoden lopulla. Tältä osin asia on aika lailla kunnossa. Maastrichtin sopimuksessa itse asiassa todetaan, että mikään maa ei saa estää Rahaliittoon liittymistä. Itse asiassa ulosjääminen siinä tilanteessa, että kriteerit on täytetty, on eräällä tavalla tulkittavissa jopa sopimuksen rikkomiseksi.

Olen kuitenkin eri mieltä ed. Aittoniemen kanssa siitä, etteikö keskustelua tarvita. Keskustelua tarvitaan ja selvityksiä tarvitaan, ja kun kuitenkin olemme täällä päättäneet, että eduskunta tulee ottamaan kantaa, niin sen on myös kantaa otettava. Kyllä ainakin teoriassa ja miksei myös käytännössä ole poliittinen ratkaisu mahdollinen, että siitä huolimatta, että kriteerit on täytetty ja että liittymissopimuksessa on sitouduttu määrätylle tielle, että Suomen eduskunta voisi tehdä myös poliittisesti muita päätöksiä. Kuinka järkeviä ne olisivat, on toinen kysymys.

Aikataulusta sen verran, että nähtävästi ensimmäiseen joukkoon maat tullaan valitsemaan vasta noin huhtikuussa, mahdollisesti jopa toukokuussa 1998. Tältä osin ei mitään kiirettä lopullisen päätöksenteon tai myöskään meidän oman kantamme määrittelyn suhteen ole, vaan tässä on aikaa vielä reilu vuosi käydä keskustelua ja arvioida Raha- ja talousliittoa sen kaikilta puolilta.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! En halua kieltää keskustelua, keskustellaan vain, vaikka yötä päivää, jos halutaan keskustella. Tämähän on tietyn asteinen keskustelukerho. Mutta väistämättä tulee mieleen Nummisuutarin Eskon puumerkki. Nummisuutarin Esko halusi puumerkkinsä paperiin, vaikka sitä ei tarvittu siinä ollenkaan. Eduskuntakin haluaa nyt keskustella kuin se olisi tekemässä päätöstä, kuin kaikki valta asiassa olisi vielä meidän käsissämme, eikä meillä ole mitään valtaa, koska Euroopan unionia koskevan liittymissopimuksen yhteydessä asiasta on jo sovittu. Tämä keskustelu on täysin jälkikäteistä, mutta kyllähän sitä käydä voidaan, onhan mukava keskustella.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi käy itse sitä keskustelua koko ajan. Kuitenkin haluaisin todeta tuohon, mitä ed. Uotila sanoi, kun hän epäili, miten järkevää olisi

tehdä muu päätös kuin liittyä Emuun, että eduskunnanhan pitäisi myös arvioida nimenomaan se, miten järkevää on tehdä päätös nimenomaan liittymisestä Emuun. Sen järkevyydestä pitäisi myös keskustella tietysti. Tässä asiassa kuitenkin, ed. Aittoniemi, päätös on se, että lopullisen päätöksen Rahaliittoon menemisestä tekee kansanedustuslaitos eli eduskunta. Tämä on Suomen kanta tällä hetkellä, jopa hallituksenkin kanta, mikä sikäli voidaan todeta pienenä plussana hallitukselle.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

3) Hallituksen esitys Indonesian kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 5/1997 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ulkoasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Suomen hallitus antaa esityksen eduskunnalle Indonesian kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä.

Kun katsoo tätä paperia, niin huomaa, että Suomen talouselämän tai valtiovallan edustajatkin ovat joutuneet vähän hankalaan nahnikkaan Indonesian suunnalla sikäli, että Suomen valtuuskunta ei saanut aluksi vahvistusta sille, ettei Indonesian lakia muutettaisi niin, että suomalaisen sijoittajan asema heikentyisi. Tämä on eräs sivujuonne, joka tässä näkyy.

Se, arvoisa puhemies, miksi pyysin puheenvuoron, pohjautuu siihen huoleen, että Suomen suhtautuminen Indonesian ihmisoikeusrikkomuksiin ja Indonesiassa tapahtuvaan sotaan — viittaan tässä ennen muuta Itä-Timoriin, mutta muuallakin Indonesian alueella tapahtuu selkeitä sisällissodan omaisia, omia kansoja kohtaan toteutettuja sotia — ikään kuin hukkuu tähän, kun Suomen valtiovalta, Suomen valtuuskunnat näkevät lähinnä silmiensä edessä sen viennin markkamäärän, minkä Suomi esimerkiksi 1995 on saanut myytyä Indonesiaan eli noin 1,5 miljardia markkaa ja tuonti on vain noin 200 miljoonaa.

Eli tämä runsaan miljardin positiivinen kauppatase sokeuttaa Suomen valtiovallan suhtautumisen Indonesian ihmisoikeus- ja ympäristörikoksiin. Molemmat rikoksenlajit ovat varsin laajassa kansainvälisessä pohdinnassa olleet, ja ne on todettu varsin usein hyvin konkreettisesti, Itä-Timorissa erityisen konkreettisesti. Suomi on myynyt muun muassa tykistön tulenjohtolaitteita Indonesiaan. Suomi on tällä tavalla osallistunut ihmisoikeusrikkomusten valmisteluun ja myös toteuttamiseen. Tämä on mielipiteeni asiasta.

Varsin monella alueella Indonesiassa, myös Calamantan saarella, tapahtuu mainitsemaani ympäristörikosta ja Suomen osallistuminen sellaiseen, sen edesauttaminen on erityisen tuomittavaa. Tässä kohden on syytä painottaa sitä, etteivät Suomen ns. taloudelliset edut Kaakkois-Aasiassa ja Indonesiassa saa tehdä Suomesta hiljaista, vaikenevaa valtiota ja kansakuntaa, kun tulisi pystyä tuomitsemaan tällä alueella tapahtuvat ihmisoikeus- ja ympäristörikokset. Itä-Timorin kysymyksessä erityisesti Suomen valtiovallan pitäisi olla vielä selkeästi aktiivisempi kuin se on tähän saakka ollut.

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! Yhdyn niihin huomioihin, joita ed. Tiusanen esitti.

Haluaisin tässä yhteydessä todeta, että tämä sopimus suojaa siis suomalaiset ja Suomen kansalaisten investoinnit Indonesian alueella. Tämän sopimuksen mukaan käsite alue tarkoittaa sopimuspuolen lakien määrittelemää maa- ja merialuetta sekä siihen liittyviä alueita jne. Toisin sanoen kyse on alueesta, joka Indonesian lakien mukaan on Indonesian aluetta. Luonnollisesti tuntuisi selvältä, että näin on asian laita, jos ei olisi kysymys maasta, joka laittomasti miehittää Itä-Timorin aluetta. Nythän Indonesian lain mukaan Itä-Timorin alue on Indonesian aluetta, vaikka esimerkiksi Yhdistyneitten kansakuntien mukaan Itä-Timorin alue ei ole osa Indonesian aluetta.

Haluan puheenvuorollani kiinnittää huomiota siihen, että tilanteessa, jossa Suomi pitää ensisijaisena kaupankäynnin vahvistamista Indonesian kanssa, monta kertaa jätetään huomiotta esimerkiksi ihmisoikeuskysymykset, joihin ed. Tiusanen jo puheenvuorossaan viittasi, mutta myöskin se reaalinen tilanne, joka Indonesiassa

tällä hetkellä vallitsee, ja erityisesti se, että Indonesia pitää laittomassa miehityksessään aluetta, jota Yhdistyneet kansakunnat ei ole tunnustanut osaksi Indonesian aluetta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan.

4) Hallituksen esitys kansaneläkelaitoksen hoitamien etuuslakien muutoksenhakua, itseoikaisua, päätöksen poistamista ja virheen korjaamista koskevien säännösten muuttamisesta

Hallituksen esitys 7/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

5) Lakialoite laiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 86/1996 vp (Outi Siimes /kok ym.)

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. S i i m e s : Arvoisa puhemies! Suomen kunnissa on tammikuun aikana valittu päättäjiä kuntien hallituksiin, lautakuntiin, erilaisiin johtokuntiin ym. ja parhaillaan ollaan vielä ylikunnallisia luottamustoimia jakamassa monin paikoin. Näiden luottamustoimiin valittujen henkilöiden harteilla lepää melkoinen vastuu paikallisesta päätöksenteosta. Siksi on toivottavaa, että luottamustehtäviin valitaan parhaat saatavilla olevat henkilöt, henkilöt, joilla tietojen ja taitojen sekä kansalaisluottamuksen lisäksi on myös mielenkiintoa ja motivaatiota hoitaa heille uskottuja tehtäviä.

Rotu, ikä, sukupuoli tai muut vastaavat ominaisuudet eivät kyvykkyydestä tai soveltuvuudesta sen enempää kuin soveltumattomuudestakaan kerro. Kuitenkin ulkoisista ominaisuuksista sukupuoli on nostettu varsin ratkaisevaan asemaan luottamushenkilövalintoja tehtäessä. Niin kunnissa kuin valtiollakin on tasa-arvolain 4 §:n kiintiöperiaatteen mukaisesti valittava erilaisiin luottamuselimiin vähintään 40 prosenttia kummankin sukupuolen edustajia. Sukupuoli on siis lainsäädännöllä nostettu erittäin hallitsevaksi valintakriteeriksi.

Vuodenvaihteen molemmin puolin on kyseinen valintakriteeri aiheuttanut päänvaivaa ja hammastenkiristelyä niin henkilövalintoja valmistelevien tahojen keskuudessa kuin luottamustehtävistä kiinnostuneiden yksilöidenkin parissa. Monelle jostakin tietystä luottamustoimesta kiinnostuneelle on jouduttu väärän sukupuolen vuoksi näyttämään punaista valoa ja vielä useammin on oikean sukupuolen edustajia jouduttu etsimään kissojen ja koirien kanssa täyttämään kiintiöpykäliä. Valitettavasti pätevyys-, kansalaisluottamus- ja motivaatiokriteerit ovat usein joutuneet väistymään tässä tuoksinassa.

Kuntien hallituksiin on jouduttu valitsemaan henkilöitä, joilla ei ole lainkaan kokemusta kunnallisten luottamustehtävien hoidosta, tai toisaalta henkilöitä, joilla ei ole minkäänlaista mielenkiintoa kyseessä olevien tehtävien hoitoon. Julkisuudessakin on kuultu tapauksesta, jossa kunnanhallitukseen on valittu nainen, jota tehtävä ei lainkaan kiinnosta ja joka alusta lähtien ilmoittaa, ettei aio kokouksiin edes osallistua, vaan jättää tehtävän hoidon miespuolisen varajäsenensä harteille. Tapaus ei varmasti ole ainoa laatuaan. Lakien kiertämisessä ihmisten mielikuvitus tuntuu joskus rajattomalta.

Vaikka ei ajateltaisi lain kiertomahdollisuuksia ja sen vaikutuksia, on kiintiöpykälän tasa-arvoa edistävä vaikutus mielestäni vähintäänkin kyseenalainen. Tilastot toki kaunistuvat, kun luottamushenkilöpaikoilla on vähintään 40 prosenttia kummankin sukupuolen edustajia. Eri asia on, voimmeko katsoa tasa-arvon toteutuneen, jos siltä näyttää tilastojen valossa.

Sukupuolten välisen tasa-arvon edistämisessä on varmasti paljon tehtävää Suomessakin. Viime kädessä tasa-arvon toteutuminen kuitenkin riippuu aina asenteista, ja ne ovat vuosikymmenten saatossa muuttuneet hyvään suuntaan. Emme elä enää takapajulassa, jossa väkinäisten kiintiöiden avulla tarvitsisi yrittää saavuttaa edes näennäistä tasa-arvoa.

Yhteiskunnallisesta päätöksenteosta puhuttaessa nousee avainkysymykseksi naisten oma osallistumishalukkuus sekä äänestäjien halu toteuttaa tasa-arvoa. Puhun nimenomaan naisista, koska yleisesti tasa-arvo-ongelman koetaan olevan juuri naisten. Jos naisia on vaaleissa ehdokkaana, äänestäjät heitä äänestävät ja naisia tulee valituksi päätöksentekoelimiin, toteutuu tasa-arvo varmasti myös muiden luottamustoimien jaossa. Esimerkiksi viime syksyn kunnallisvaa-

leissa harvalla puolueella ja harvalla paikkakunnalla oli täydet ehdokaslistat. Listoille olisi varmasti otettu aktiivisia naisia niin paljon, kuin heitä olisi ollut tulossa.

Yksilön näkökulmasta kiintiöperiaate on yhtä lailla ongelmallinen. Väärä sukupuoli jättää monen nuolemaan näppejään, mutta vielä useampi saa kiintiönaisen tai kiintiömiehen leiman otsaansa jo valintavaiheessa. Voi herätä ajatus, eikö minussa ole muuta hyvää kuin oikea sukupuoli. Entä mitkä ovat henkilön todelliset vaikutusmahdollisuudet tehtävän hoidossa, kun häneltä alusta pitäen on kiintiöpaikkalaiseksi leimaamalla viety arvovalta? Itse en haluaisi tulla valituksi mihinkään tehtävään sen vuoksi, että yksi naispaikka on täyttämättä ja satun olemaan sopivasti saapuvilla.

Niin yhteisten asioiden hoidon kuin niitä hoitamaan valittavien henkilöiden kannalta toivon, että eduskunta suhtautuu myönteisesti lakialoitteeseeni.

Ed. Vihriälä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Siimeksen lakialoite mielestäni on erittäin hyvä. Kun edellisellä kerralla, kun samaa lakia täällä käsiteltiin, olin sitä mieltä, että kiintiöpykälää ei tarvita, vaan tasa-arvon täytyy toteutua muulla perusteella, niin on mielestäni erittäin tärkeää, että nyt kun tämä lakiesitys menee työasiainvaliokuntaan, se käsitellään asiallisessa ja hyvässä hengessä.

On helppo yhtyä niihin näkemyksiin, mitä ed. Siimes toi juuri esille, kun kunnallisvaltuustot ovat järjestäytyneet ja nähdään, minkälaisia ongelmia tässä maassa on syntynyt edellisen eduskunnan tekemän lain ansiosta. Asia sinänsä on hyvä ja tasa-arvoon meidän pitää aina joka asiassa pyrkiä, mutta kyllähän tällä pykälällä on myös tehty erittäin paljon negatiivista siinä mielessä, että meillä on sekä kiintiömiehet että kiintiönaiset. Ei kai lainsäädännön tasa-arvossa tule tämän kaltainen olla, vaan tasa-arvo syntyy aivan muilla perusteilla.

Ed. Uotila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tietysti syksyn kunnallisvaalien tuloksen istuttaminen tasa-arvolain määräyksiin ja kiintiöihin on aiheuttanut vaikeuksia ja ymmärrettävää kritiikkiä kiintiöperiaatetta kohtaan. Mutta ei kritiikin ja vaikeuksien alle saa hukuttaa sitä periaatetta, että me tarvitsemme myös tällaisia, voisiko sanoa, kovempia, ohjaavia, jopa määrääviä keinoja, joilla sukupuolten välistä tasa-arvoa voidaan edistää. Ensimmäisellä kierroksella ne tulevat merkitsemään tällaista väkisinteon makua sekä kiintiömiehiä ja kiintiönaisia, mutta ne myös muovaavat ihmisten ajattelua niin kunnissa kuin muuallakin, missä näitä päätöksiä voidaan tehdä, niin että se tulee entistä luontevammaksi ja seuraavilla kierroksilla automaattisemmin nämä kokoonpanot muodostuvat tasapainoisemmiksi.

Silloin, kun omassa puolueessani vasemmistoliitossa otettiin hallinnon osalta käyttöön 40 prosentin sukupuolikiintiöt, käytiin samanlainen keskustelu kuin nyt käydään tässä yhteydessä. Tänä päivänä se ei ole mikään ongelma, vaan monta kertaa ilman minkäänlaista väkisintekoa kokoonpanoksi muodostuu se, mitä haetaankin, elikkä sellainen kokoonpano, jossa on suhteellisen tasaisesti molempia sukupuolia edustettuna.

Sen kiukun ja hämmennyksen ja niiden vaikeuksien varjolla, joita nyt käytännön soveltaminen on kiistatta kunnissa aiheuttanut, ei pidä myöskään haudata sitä hyvää tavoitetta, joka tähän sisältyy.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. Vehviläinen: Arvoisa puhemies! Aluksi muutama kommentti ed. Siimeksen puheenvuoroon.

Ensinnäkin toteaisin, että minusta tässä puheenvuorossa ja koko lakialoitteessa on aistittavissa sellainen käsitys, että asiantuntemus ja toisaalta tasa-arvo olisivat jotenkin vastakkaisia asioita. Itse asiassa tämän kaltainen lause lakialoitteen lopussa onkin, ja sitä kovasti ihmettelen.

Ed. Siimes kertoi aika moniakin väitteitä. Erääseen kiinnitin huomiota. Hän epäili, että nyt tämän 40 prosentin säännön takia tulee luottamustehtäviin paljon sellaisia ihmisiä, jotka eivät ole todella kiinnostuneita, motivoituneita tehtävistä. Minä toivoisin, että lakialoitteen allekirjoittajat pystyisivät numeraalisesti esittämään, miten paljon todellakin tämmöisiä ihmisiä on. Olen myös itse lukenut lehdistä yksittäisistä henkilöistä ja yksittäisistä tapauksista, mutta minusta se on aika kova väite, että sanotaan, että näitä tulee todella paljon ja he eivät käyvät kokouksissa, vaan aviomies tai aviovaimo tehtävän hoitaa.

Sitten myös ed. Siimes sanoi, että hän ei haluaisi koskaan tulla valituksi tehtävään kiintiöihmisenä, kiintiönaisena. Itse asiassa olen verran-

nut tätä — kun en ollut täällä silloin, kuten ei myöskään ed. Siimes, kun tämä laki hyväksyttiin edellisessä eduskunnassa — tilannetta ajatuksissani siihen, kun aiemmin oli niin, että molempien sukupuolten tulee olla edustettuina luottamustehtävissä. Se minusta oikeastaan oli kovempikin vaatimus, koska siinä tuli yhden naisen ja yhden miehen vaatimus. Minusta, jos on tämä muotoilu, että on yksi nainen tai yksi mies eli molemmat sukupuolet, ja sitä noudatetaan kirjaimellisesti niin, että otetaan vain pakollinen nainen tai mies, siinä vasta onkin kyseinen ihminen todellakin tikun nenässä.

Sitten hiukan muita asioita vielä tähän. Ed. Siimeskin puheenvuorossaan viittasi siihen, miten viime viikkojen aikana tämä on osoittautunut ongelmalliseksi kunnallisvaalien jälkeisen järjestäytymisen takia kunnissa sekä myös maakunnallisten luottamushenkilöpaikkojen jaon yhteydessä. Haluaisin kiinnittää huomiota siihen, että lakialoitehan on jätetty 20 päivänä joulukuuta viime vuonna ja tämän on todellakin allekirjoittanut lukuisa joukko kansanedustajia. Mutta samalla haluan kysyä sitä, miten teillä pystyi olemaan tuossa vaiheessa jo niin tarkka ja lopullinen tieto siitä, että tasa-arvolaki nykyisellään on epäonnistunut. Itse pystyn kertomaan omia kokemuksiani ainoastaan yhden keskisuuren, suurehkon kaupungin osalta sekä sen mukaan, mitä olen monilta kunnallisihmisiltä eri puolilta Suomea kuullut.

Minulle on tullut se käsitys, että tätä tasa-arvolain ongelmaa on myös tässä vaiheessa dramatisoitu. Sillä tavalla haluan myös yhtyä ed. Uotilan näkemykseen, että kun nyt oli ensimmäinen kerta, kun tämä on voimassa, tämä aiheuttaa erityisen paljon sitten tällaista puhetta. Olen myös itse ollut tilaisuuksissa, joissa toistamiseen ja toistamiseen aina sanotaan, että on tämä tasa-arvolaki, ja hyvin närkästyneitä ollaan siitä, että joudutaan se ottamaan huomioon. Minusta tässä on kysymyksessä myös osittain jonkinlainen asennehäiriö.

Haluan tällä sanoa sitä, että kun tämä laki on nyt uusi ja on jouduttu tämäkin ottamaan yhtenä muuttujana nyt huomioon, on näyttänyt siltä, että tasa-arvolain niskaan on ollut hyvä laittaa muitakin ongelmia. Kaikki me tiedämme, jotka politiikassa olemme, että kaikille halukkaille ei riitä niitä paikkoja, joita ihmiset haluavat, ja sitä kauttakin sitten niitä ongelmia syntyy. Minun nähdäkseni nyt on käynyt niin, että tasa-arvolain vaatimus on ikään kuin peittänyt muut ongelmat alleen.

Viesteistä, mitä tulee tämän toteutumiseen: En tiedä, kuinka moni on lukenut uutta Kunta-lehteä, mutta itse eilen illalla luin sieltä juuri juttua Paimion kunnan kohdalta, jossa eräs valtuutettu kertoi, miten helppoa tämä oli itse asiassa. Aluksi hän epäili, että tulee vaikeuksia 40 prosentin osalta, mutta itse asiassa hän kirjoitti innostuneena Kunta-lehteen, että se olikin ollut oikein helppoa. Hän oli oikein tyytyväinen ja ajatteli myös vähän samalla tavalla, että kun tämä asia toisen kerran tulee vastaan, niin tästä ei enää sillä tavalla edes ongelmoida.

Kysymys on kuitenkin ehkä ennen kaikkea periaatteellinen. Minä uskon siihen, että on kahdenlaista suhtautumista tähän asiaan. Joko sinä uskot siihen, että kiintiöt voivat todella aidosti edistää tasa-arvoa, tai sitten toinen vaihtoehto on, että et usko kiintiöiden tasa-arvoa edistävään voimaan. Tämä on näiltä osin periaatteellinen kysymys, ja jokaisella on oikeus omaan mielipiteeseensä tässä asiassa. Itse kuulun niihin, jotka uskovat, että kiintiöt siirtymävaiheessa ja nimenomaan siirtymävaiheessa ovat ratkaisuna ja edistävät tasa-arvon toteutumista naisten ja miesten välillä. Tästä on myös pohjoismaista esimerkkiä, eli haluan mainita Norjan. Voin itse tarkistaa omaa kantaani näiden kiintiöiden suhteen heti, kun lakialoitteen allekirjoittaneet kertovat minulle jonkin toisen, tehokkaamman ja paremman keinon, jolla yhtä nopeasti voidaan tasa-arvoa viedä eteenpäin.

Mielestäni lakialoite osittain mitätöi sitä työtä, jota tasa-arvon edistämiseksi on Suomessa tehty, eli lakialoitteen hyväksyminen merkitsisi takapakkia suomalaiselle tasa-arvolle. Kysyä voi, miltä myös ulkomailla näyttäisi, jos nyt peruuttaisimme kiintiöt. Haluan kysyä, voisivatko lakialoitteen allekirjoittaneet mennä esimerkiksi PN:n kokoukseen aidosti kehumaan suomalaisen tasa-arvon edistymistä sen jälkeen, kun nämä kiintiöt olisi ensimmäisten vaalien jälkeen poistettu.

Haluan vielä pohtia retorisesti sitä, mistä tiedämme, että tasa-arvo on puolivälissä myös meillä ja että kiintiöitä valtiollisissa ja kunnallisissa elimissä edelleen tarvitaan. Kärjistän asian siihen näkemykseen, että naiset ja suorat kansanvaalit ja toiseksi naiset ja välilliset vaalit ovat kaksi aivan eri asiaa. Kun katsomme esimerkiksi tämän eduskunnan kokoonpanoa vaikka vuoden 91 vaaleista katsoen, täällä tasa-arvo hiukan meni eteenpäin tai näin kirjoitettiin. Itse en pidä sitä kovin dramaattisena. Naiset ovat menestyneet aika tavalla hyvin, samoin myös kunnallis-

vaaleissa, ja uskoisin myös, jos olisi ns. maakunnalliset vaalit. Mutta kun vaalien jälkeen mennään luottamushenkilöpaikkojen jakoon eli myös välillisiin vaaleihin, on ollut aika tavanomaista, että naisten hyvä eteneminen on sitten loppunut.

Voi kysyä, olisiko edelleenkin näin käynyt, ellei olisi ollut 40 prosentin kiintiötä. Minä pidän sitä hyvänä, että sitä kautta on tuotu uusia miehiä ja naisia eri luottamustehtäviin eri aloille. Mutta sen myös tiedän, että kun näillä voidaan vaikuttaa ainoastaan siihen, mikä osa eli 40 prosenttia tulee molempia sukupuolia olla edustettuina, siitä huolimattakaan, kun mennään sitten johtopaikkoja jakamaan, niin siellä voitte katsoa, minkä verran siellä tasa-arvoa on toteutettu. Minä en todellakaan usko siihen, että Suomessa olisi todellakin sellainen tilanne, että tänä päivänä vuonna 97 ei löytyisi muka nykyistä enempää päteviä naisia myös johtaville paikoille.

Ed. S i i m e s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vehviläinen arvosteli lakialoitetta siitä, että siinä asetettaisiin asiantuntemus ja tasa-arvo ikään kuin vastakkain tai ristiriitaisiksi. Ei siitä ole kysymys. Mielestäni kysymys on siitä, että kun valitaan päätöksentekijöitä päättämään kuntalaisten tai useamman kunnan ihmisten, asukkaiden asioista, ensisijaisena valintakriteerinä pitää olla nimenomaan asiantuntemus, motivaatio tehtävien hoitoon, pätevyys, mahdollisesti kokemus eikä niinkään sukupuoli sen enempää kuin muutkaan vastaavat ulkoiset tekijät. Yhtä lailla sitten pitäisi, jos ruvetaan hakemaan ulkoisten ominaisuuksien tasa-arvoa, asettaa jonkin näköiset ikäluokka- tai sukupolvikiintiöt. Mihin sen jälkeen joudutaan päätöksenteossa?

Toinen kysymys on, voiko näiden kiintiöiden mahdollisen poistamisen jälkeen vielä kehua suomalaista tasa-arvoa. Minulla ainakin kantti kestää suomalaista tasa-arvoa kehua jatkossakin ja itse asiassa vielä paremmin ilman tällaisia keinotekoisia kiintiöitä, koska uskon, että Suomessa tasa-arvo toteutuu ilman niitäkin.

Ed. H a a t a i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Suomen tasa-arvolaki säädettiin tasan kymmenen vuotta sitten. Nyt ei todellakaan ole aika romuttaa lakia. Nyt on aika juhlia sitä ja katsoa taaksepäin, mistä on lähdetty ja mihin on itse asiassa tultu.

Tasa-arvolainhan potkaisi liikkeelle Nairobissa vuonna 85 pidetty YK:n kolmas naisten maailmankonferenssi. Tuolloin Suomi päätti ratifioida naisten syrjinnän kieltävän sopimuksen ja joutui myös tämän vuoksi säätämään tasa-arvolain. Kiintiöistä ei haluttu silloin säätää erillisiä prosentteja, vaikka keskustelua myös niistä käytiin tuossa vaiheessa. Ajateltiin, että lakitekstinä riittäisi maininta siitä, että komiteoissa ja lautakunnissa on oltava naisia ja miehiä. Lain selitysosasta huolimatta korkein hallinto-oikeus jatkuvasti päätöksellään siunasi, että vähemmistösukupuolen edustukseksi riittää yksi henkilö, eli käytännössä kiintiöksi muodostuikin yksi nainen tai yksi mies vähemmistösukupuolta.

Lakitekstiä oli tarkennettava nähdäkseni korkeimman hallinto-oikeuden lukutaidon puutteellisuuden vuoksi ja sen vuoksi, että laki tällaisenaan ei toiminut siihen tarkoitukseen, mihin se oli säädetty. Eduskunnan salissa vastoin Ahon hallituksen esitystä päätettiin, että lakiin kirjataan 40 prosentin vähimmäiskiintiö molemmille sukupuolille. Laki säädettiin vuonna 95, ja nyt sitä sovelletaan ensimmäistä kertaa kuntien lautakunnissa.

Nyt kaksi vuotta myöhemmin saliin on tuotu esitys kiintiöiden poistamiseksi. Tällä osoittaisimme koko maailmalle ja Euroopan unionille, että haluamme ottaa kymmenen askelta taaksepäin sen sijaan, että haluaisimme olla suuntaamassa eteenpäin, aivan kuten ed. Vehviläinen totesi. Meiltä odotetaan EU:ssa edelläkävijän työtä. Meiltä odotetaan tukea ja esimerkkiä siellä, missä naisten edustus on hädin tuskin 10 prosenttia päätöksenteossa.

EU:n neljäs tasa-arvo-ohjelma kannustaa kiintiöiden kokeilemiseen ja käyttöönottoon. YK:ssa vuonna 95, kaksi vuotta sitten, Pekingissä hyväksytty toimintaohjelma tasa-arvon edistämiseksi kannustaa myös kiintiöiden käyttöön ja myös monien muiden välineiden käyttöön, jotta naisten ja miesten tasa-arvo päätöksenteossa toteutuisi. Tasa-arvo ja naisten oikeudet tuossa kokouksessa luettiin hyvin vahvasti kuuluviksi ihmisoikeuksiin.

Minusta tasa-arvon puolesta ei taistella pelkällä asennekasvatuksella, pelkillä puheilla ja kukkasilla ja hymyilemällä. Tarvitaan myös järeämpiä aseita. Haluan muistuttaa ed. Siimestä siitä, että tämän maan henkistä puolustuskykyä ei voi jättää yksinomaan miessukupuolen varaan. Siihen tarvitaan myös naissukupuolen täysi kapasiteetti ja myös päinvastoin: miehiä tarvitaan siellä, missä naiset ovat dominoivassa asemassa. Siihen tarvitaan valitettavasti kiintiöitä ainakin toistaiseksi. Minäkin mielelläni näkisin,

että yhteiskunta voisi rakentua ilman tällaisia säädöksiä, mutta historia on syynä siihen, että naiset ovat jääneet heikompaan asemaan ja vähemmistöön päätöksenteossa. Tämä antaa sitä vauhtia, jota löyhempi tasa-arvolaki ei kyennyt antamaan.

Minusta meidän pitäisi olla tyytyväisiä siihen, että tasa-arvolaissa on edes yksi pykälä, joka toimii ja joka velvoittaa myös kunnat ottamaan vastuuta tasa-arvon edistämisessä, koska siellä nämä ongelmat ovat olleet kaikkein vaikeimpia. Tehtävämme on jatkossa analysoida kiintiöiden vaikutuksia myös pidemmällä aikavälillä.

Arvoisa rouva puhemies! Lain kiertäminen ei voi merkitä sitä, että laki kumotaan. Meillä olisi aika monta lakia täällä kumottavana, jos lain kiertäminen olisi lähtökohtana. Lain kiertämisyritykset on tietysti paljastettava, ja sellaiset kunnat, kunnanhallitukset ja puolueet on pistettävä järjestykseen. Jos puolueet eivät kykene löytämään ja kannustamaan naisiaan, niiden on mentävä itseensä ja mietittävä omia toimintatapojaan. Tässä suhteessa puhun kaikista puolueista. Siinä töitä riittää meille kaikille. Tässä ei voi kukaan hurskastella omillaan.

Jos tasa-arvo syntyy kerran jo luonnostaan, kuten ed. Siimes totesi, mitä minäkin toivon ja uskon, että myös meillä kehitys siihen suuntaan on menossa, silloin kai kiintiöt vain vahvistavat tämän luonnollisen olotilan eikä kenelläkään tarvitse olla paha olo siitä, että on tullut valituksi sukupuolensa mukaisten kiintiöiden perusteella. Tänä päivänä Suomessa naisten koulutusaste alle 50-vuotiaiden joukossa on jo korkeampi, ja sekin jo vahvistaa sen, että meillä naisten ajattelu-, oppimis- ja omaksumiskyvyssä ei mitään heikkouksia. Päinvastoin! Kysymys on vain siitä, millaiset rakenteet meillä on: kannustavatko ne naisia ja miehiä osallistumaan ja miten.

Sitten asiantuntemuksesta. Tiedän kokemuksesta, että asiantuntemus kasvaa tehtävissä ja tehtävissä mukanaolon myötä. Kukaan ei ole seppä syntyessään. Jokaisen pitää käydä läpi kantapään kautta tehtävät ja kasvaa niihin.

Naisilla on myös erilainen elämänkokemus ja elämänpiiri. Siitä huolehtii jo biologia. Sitä me emme voi pois sulkea. Tämä näkemys ja kokemus on otettava myös päätöksenteossa käyttöön, ja meidän on osattava iloita siitä, että me myös edustamme eri sukupuolia, vaikkakaan se ei niin määräävä päätöksenteossa ja demokratiassa ole.

Arvoisa rouva puhemies! Nyt ei todellakaan ole perääntymisvaihe. Nyt on aika naisten tulla tasavertaisina päätöksentekoon ja ottaa puolet vallasta ja vastuusta itselleen.

Ed. S a a r n i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Haataisen puheenvuoroon viitaten haluaisin todeta sen, että tasa-arvo on huomattavasti laajempi kysymys kuin vain sukupuolten välinen tasa-arvokysymys. Jos Helsingissä valitaan tasa-arvotoimikunta niin, että siihen kuuluu kaksi demaria, kaksi kokoomuslaista ja yksi vihreä, niin voimme tietysti kysyä, onko tasa-arvo toteutunut, vaikka sukupuolisen tasa-arvon ohjelma täyttäisikin. Tässä mielessä tämä on hyvin paljon laajempi kysymys.

Yhtenä tämän aloitteen allekirjoittajana en tehnyt sitä muuttaakseni tätä lakia siltä osin, että siinä voi olla ihan hyvin tämä kynnyskysymys, mutta tein sen siksi, että haluaisin saada tämän asian keskusteluun myös siltä osin, että voiko toinen puolue esimerkiksi määrätä toiselle puolueelle, kumpaa sukupuolta sen edustaja on jossakin lautakunnassa. Tämä tämän lain heikkous tänä päivänä on: Kun meillä on tarjolla vahva nainen johonkin, niin sanotaan, että teillä onkin miespaikka siinä tai päinvastoin. Usein tämä koskee sitä, että pitää olla nainen, koska naisia on vähemmän vielä kunnallisessa päätöksenteossa, mutta joskus myös miehiä. Tämä on erittäin suuri epäkohta, että näin toinen puolue pystyy määrittelemään sen, minkä joku toinen ryhmä laittaa johonkin lautakuntaan.

Minusta tästä asiasta ja tämän lain toteutumisesta pitäisi keskustella hyvin syvällisesti.

Ed. M. P o h j o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta tämä laki on susi. Se on ollut sitä ja kansa nauraa sille. Kun eduskunta säätää lain, joka ei ole käytännössä toimiva, eduskunnalla tulisi olla rohkeutta myöntää säätäneensä huonon lain ja korjata se. Tekevälle sattuu!

Minulle tasa-arvo on tärkeä asia, niin kuin edustajatovereillekin, mutta tämä tapa hoitaa tasa-arvoa on väärä. Meillä on aivan liikaa lainsäädännössä pakottavia, holhoavia normeja. Niistä täytyisi päästä irti ja kansalaisten vapaasti valitsemaan ja päättämään ja noudattamaan omaa eettista koodiaan ja toimimaan sen mukaan.

Eli: Tasa-arvo on hyvä, mutta menettely tässä on väärä.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Tasa-arvo on tavoiteltu olotila, joka on ymmärretty

suomalaisessa yhteiskunnassa ilmeisesti perusteellisesti väärin juuri sikäli, että on kuviteltu tasa-arvoa toteutettavan taskulaskimella. Ei se toteudu isommallakaan laskukoneella, se on ihan selvä. Tässä lautakunta- ja luottamusmieskysymyksessä on tuohon taskulaskinmalliin luotettu. On aina otettava huomioon, että se koskee kumpaakin sukupuolta. Ei tässä ole tarkoitus tälläkään aloitteella sortaa mitenkään naisia. Se koskee aivan tasapuolisesti kumpaakin.

Niin kuin tiedetään, useissa, monissa kunnissa on tilanteita, joissa eri lautakuntiin ja luottamusmiespaikoille olisi saatavissa erittäin päteviä ihmisiä, miehiä esimerkiksi tai vastaavasti naisia, jotka hallitsevat alueen, mutta kun kiintiö määrää toisin, niin siihen otetaan mies tai nainen, joka ei ymmärrä hölkäsen pöllähtämää koko asiasta, kunhan riitelee. Tästähän tällä asialla halutaan nyt päästä eroon. Ilman muuta on järkevää luopua kiintiöjärjestelmästä.

Ed. Vehviläinen kysyi täällä, mikä muu keino. Kyllä minä myönnän sen, että asia on vaikea ratkaista eikä kai lopullisesti päästäkään tästä ongelmasta eroon, ellei se asennekasvatuksen kautta muutu, ja sieltä kautta sen on muututtava. Eli on saatava sellaiset henkilöt lautakuntiin, jotka hallitsevat asiat eri ryhmittymistä eikä taskulaskimen kautta. Tämä on aivan järjetöntä.

Minä sanon, että ed. M. Pohjola piti erinomaisen hyvän puheenvuoron kaikkine lisäkkeineen ja tähän on ihan syytä kaikkien yhtyä ja mahdollisimman nopeasti korjata tämä asia, niin ei tarvitse Nairobin kokouksessa hävetä sitten kymmenen vuoden päästä.

Ed. L a h t e l a: Arvoisa rouva puhemies! Jatketaan tuosta ed. Aittoniemen puheenvuorosta. Se oli hyvä puheenvuoro.

Tasa-arvolaki, mikä on tällä hetkellä voimassa, on täysin pöljä laki joiltakin osin. Sen takia ed. Outi Siimeksen lakialoitteeseen innolla laitoin nimeni, koska itse nimittäin tällaista lakialoitetta valmistelin, mutta sitten jotkut naisedustajat totesivat, että se ei sovi oikein minun tehtäväkseni. Olin ilahtunut, kun eduskunnan keskuudesta löytyi naishenkilö, joka totesi saman asian.

Minusta tässä on myös kysymys demokratianäkökulmasta. Miten tässä kunnallisessa päätöksenteossa toimii demokratia, niin kuin täällä jo eräs edustaja totesi. Siinähän joudutaan neuvottelemaan, sovittelemaan, junttaamaan ja vihonviimein sitten äänestetäänkin vielä. Jos sattuu tulemaan sellainen tulos, ettei satukaan 40 prosenttia jompaa kumpaa sukupuolta olemaan, niin ei muuta kuin rumba uusiksi, mutta kukas sitten laitetaan siihen. Joissakin kunnissa on sellaisiakin esimerkkejä, joissa on kokous keskeytetty ja sitä on jatkettu seuraavalla viikolla, kun eivät sattuneet sopivat sukupuolet löytymään. Kumpi tässä astuu edelle? Tämähän tuntuu järjettömältä demokratiakäsityksen kannalta. Jos jossakin elimessä päätetään äänestämällä ja liput ja laput jätetään ja sitten sanotaankin, että aprillia, ei tämä pidäkään paikkaansa.

Sitten jos lähdetään taskulaskimen kanssa katsomaan näitä asioita, on 40 ja 40 ja siinähän jää 20 prosenttia joillekin muillekin vielä. En tiedä mikä se osuus on. Siinähän voi olla poikkeaville henkilöille sitten prosentit erikseen. Tummat ja vaaleat, pitkät ja pätkät ja kaikki poikkeavuudet vielä pitäisi ottaa huomioon.

Mutta jos mietitään tätä asiaa syvällisesti ja katsotaan vuosikymmeniä taaksepäin, vielä tänäänkin elää vanhemman polven ihmisiä, joilla on niin tiukka roolijako kodissa, että he eivät soppakuppia hämmennä eivätkä kahviakaan keitä. Se on vanhoillista ajattelua, jossa on semmoinen miesasenne, että isäntä on isäntä ja naisten työt ovat naisten töitä, ja sitä reviiriä ei ylitetä millään opilla. Naisten kuuluu hoitaa lapset. Ei siihen ole isäntä koskaan puuttunut.

Mutta katsotaan tämän päivän nuorempaa polvea, joihin minä itsekin lukeudun, minä olen kiikun kaakun siinä rajoilla nimittäin. Muistan hyvin ajan, kun meille tuli vanhempia ihmisiä käymään ja olin tiskaamassa, niin he katsoivat ihmeissään, että et kai sinä ole tiskaamassa. Tuohan on tavallaan miehen arvoa alentavaa. Mutta tänä päivänä useimmat uskaltavat jo tiskata ja tehdä kotitöitä eli tasa-arvo on kasvanut asenteiden kautta ja näin sen pitäisi toteutua tässäkin. Eli se tulee luonnostaan, ei niin, että digitaalisesti katsotaan ja sanotaan, että tuon verran pitää olla, sieltä löytyy tasa-arvo. Se on pakkotasa-arvoa, jolloin luontainen tasa-arvo ei voi kehittyäkään, vaan nyt tehdään pakollisesti digitaalin mukaan ja sitten tasa-arvo on täytetty.

Kun ollaan puhuttu kaupan yhteydessä paljon uskonnollisesta ja kirkon näkökulmasta, niin siellä Raamattu-puolellahan kertomuksena lesken rovosta mainitaan, että leski antoi viimeisensä lahjoituksena, mutta rikkaat pudottavat komeasti setelin sinne kolehtihaaviin. Se on pakko, näyttämisen paikka, että me teemme näin. Se on vähän semmoinen keinotekoinen teko, mutta se leski antoi aitoudesta, ja semmoiseen lesken ajatteluun pitäisi tässä tasa-arvokysymyksessäkin

mennä, että nämä asiat hoidetaan luonnostaan ilman mitään kiintiöperiaatteita. Sen takia ed. Outi Siimeksen aloite on siinä mielessä ihan hyvä, että tämä antaisi pohjan niin, että me emme joutuisi itse näyttämään jokaisessa paikassa, missä ollaan päättämässä, valitsemassa ihmisiä tai vaikuttamassa siihen, että ihmisiä valitaan johonkin, että se toteutuisi ilman keinotekoista rajan valintaa.

Toivoisin nyt, kun on nimiä paljon alla, että valiokunta paneutuisi hartaudella tähän ja muuttaisi tasa-arvolakia tämän ed. Outi Siimeksen aloitteen pohjalta.

Ed. Saarnio (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kuten jo sanoin, kirjoitin tämän lakialoitteen alle siinä tarkoituksessa, että tämä tasa-arvoasia nousisi syvällisesti keskusteluun ja halusin tämän vastauspuheenvuoron ed. Lahtelan puheenvuoron johdosta sen takia, etten tulisi leimautuneeksi ihan tähän samaan porukkaan, koska minä olen kokenut tasa-arvon erittäin myönteisenä. Minä olen ollut liki 30 vuotta kunnallispolitiikassa mukana ja pääosan siitä ajasta ryhmässä, jossa on ollut naispuheenjohtaja, eikä se ole mitenkään minua alentanut vaan päinvastoin olen ollut hyvin tyytyväinen tilanteeseen.

Tasa-arvoa voidaan toteuttaa myös niin kuin Helsingin kaupunki toteutti sitä viimeksi valitsemalla kolme puheenjohtajaa, jotka olivat kaikki naisia tai niin kuin eduskunta on täällä toiminut valitsemalla kolmesta puhemiehestä kaksi naista. Tasa-arvo voi toteutua näin ja sanoisin, että tasa-arvo on hyvin syvällisen neuvotteluprosessin tulos ja yksikään ulkopuolinen ei voi määrätä, miten joku puolue toteuttaa tasa-arvoa, varsinkin sellainen puolue, joka on tehnyt valinnat omassa keskuudessaan tasa-arvolain hengessä.

Ed. Vehviläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin toteaisin edelliseen puheenvuoroon, että minun mielestäni kyllä kaikilla puolueilla on syytä katsoa enemmän tai vähemmän omissa ryhmissään ja myös tässä talossakin peiliin, että miten sitä tasa-arvoa edistetään.

Mutta itse asiassa ed. Lahtelan puheenvuoroon. Ed. Lahtela puhui hyvin yksinkertaisesta mittatikkutasa-arvosta ja minun täytyy kyllä ihmetellä sitä. Toivoisin, että tässä salissa edustajat voisivat hiukan syvällisemmin pohtia tämän lakialoitteen tarkoitusta ja sitä, mitä miesten ja naisten välisellä tasa-arvolla todella tarkoitetaan. Etenkin odottaisin myös ed. Lahtelalta sitä, että olisitte esittänyt omassa puheenvuorossanne uusia keinoja, miten naisten ja miesten välistä tasa-arvoa sitten edistetään, jos sitä kerran ei haluta edistää kiintiöiden avulla.

Sitten toteaisin myös, että minusta on aika erikoinen keskustelu, että kun täällä puhutaan tasa-arvosta, jonkun mielestä se ei ole kunnollinen tasa-arvokysymys. Puhutaan naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta. Mutta en voi olla ihmettelemättä sitä, miten täällä edustajia tämä asia näin kovasti naurattaa. Kun seuraan kollegoitani tässä ympärilläni, niin huomaan, että tämä herättää kovasti huvittuneisuutta. Mikä tässä asiassa nyt sitten niin huvittavaa on?

Ed. Viljamaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ei taida ed. Lahtelalle riittää äidin opetukset, vaan tarvittaisiin isän kättä, jotta näistä asenteista päästäisiin nykyaikaan. Minua ihmetytti, en kuullut kokonaisuudessaan puhetta, sellainen rinnakkainasettelu, että naiset olisivat ikään kuin jokin pieni vähemmistö, jokin erityinen pieni ryhmä. Naiset ovat puolet tästä kansakunnasta. Tasa-arvolain ydinsanoma on se, että tulee luoda samanlaiset mahdollisuudet. Ei samanlaisuutta alusta loppuun, vaan tasa-arvoiset, saman arvoiset mahdollisuudet kummallekin sukupuolelle edetä työelämässä ja yhteiskunnallisesti. Mielestäni nyt, kun olemme onneksi saaneet elää tämän kiintiölain aikaa, kun luottamustehtävät on täytetty, voimme katsoa, toimivatko kunnanhallitukset nyt todella huonommin, kuin ovat tähän saakka toimineet kuntien asioita eteenpäin vietäessä, kun niissä on suurin piirtein puolet naisia ja puolet miehiä.

Keski-Suomen kunnissakin oli hallituksissa yhdeksästä yksi nainen, ja siellä on pätevää, koulutettua väkeä ja innokasta näihin tehtäviin. Perinne laahaa jäljessä, jos ei lailla vähän yritetä kehitystä edistää.

Ed. Lahtela (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vehviläinen totesi, että puheeni on mittatikkupolitiikkaa tai mittatikkutasa-arvoa, mutta tämä kiintiöjuttu on juuri sitä, kun 40 prosenttia pitää olla jompaa kumpaa. Ensinnäkään en puhu siitä, ovatko he miehiä vai naisia. Joissakin tapauksissa on jopa niin päin, että voi sanoa, että naisia voi olla jokin lautakunta tai elin kokonaan, jos he ovat pätevämpiä kuin miehet siihen hommaan. Näinpäin asiassa pitää lähteä, ei siitä, mitä on jalkojen välissä, vaan mitä on päässä, ja mikä valintatilanne on. Nyt joku on

väittänytkin niinpäin, että tämä tulee suojaamaan miehiä. Jos miehet eivät pärjää luonnostaan siinä, valitaan naisia vaikka kaikki joihinkin paikkoihin. Joskus meidän eduskunnan puhemiehistössäkin on olleet kaikki naisia, enkä pitänyt sitä mitenkään pahana, ihan hyviä ihmisiä.

Ed. Saarnio sanoi, että tasa-arvo ei voi olla myös neuvoteltua tulospolitiikkaa, että se on luontaista käyttäytymistä ja kokonaan tämä juttu pitää hoitaa niin, että se on asenteellista kasvamista. Kyllä väitän, että meillä Suomessa ollaan menty jo hirveän paljon pitemmälle, emme me ole missään Namibiassa tai missä Nairobissa on pidetty tämä kokous, josta tämä asia lähti liikkeelle. Suomalaiset ovat kasvaneet jo paljon pitemmälle kuin mihinkään prosenttipolitiikkaan, miten tämä asia tämänhetkisessä laissa on vedetty.

Ministeri H u t t u - J u n t u n e n: Arvoisa puhemies! Olen suurella mielenkiinnolla tasa-arvoministerinä kuunnellut keskustelua, jota täällä on käyty. Hämmästelen tietysti sitä intoa, jolla tasa-arvolain kiintiöpykälää ollaan täällä tässä vaiheessa kumoamassa, kun lakia ollaan ikään kuin ensimmäistä kertaa kunnalliselämässä ajamassa sisään. Edustajat Vehviläinen ja Haatainen käyttivät erittäin hyvät ja ansiokkaat puheenvuorot. Hyvin pitkälle voin yhtyä siihen, mitä he sanoivat.

Kun tasa-arvoministerinä joudun hyvin paljon matkustelemaan eri puolilla maailmaa, olen ilokseni saanut huomata, että me Suomessa olemme moderneimpia maita maapallolla, mitä sukupuolten väliseen tasa-arvoon tulee. Ajoittain tunnen siitä pientä ylpeyttä. Tällä hetkellä kansainvälisesti tunnetaan suurta kiinnostusta kiintiöperiaatettamme kohtaan. Seurataan lähinnä sitä, millä tavalla se lähtee toteutumaan.

Täällä on monissa puheenvuoroissa on nostettu esille naisten pätevyys tai pätemättömyys. Kuka sen pätevyyden oikeastaan määrittelee? Mitä on se pätevyys? Jos puhutaan kunnallisista elimistä, niin kyllä kai kunnan asioiden asiantuntemusta on sekä miehillä että naisilla. Aikaa sittenhän tällaiset erityispätevyysvaatimukset on lainsäädännöstämme kumottu. Kunnissa asuu sekä miehiä että naisia. Molempien intressiryhmien täytyy saada edustus eri lautakuntiin. Kyllä kiintiö peräti merkitsee sitä, että miehet saavat paremmin äänensä kuuluviin kirjastolautakunnissa, sosiaali- ja terveyslautakunnassa, naiset puolestaan teknisissä lautakunnissa. Nämähän ovat sellaisia lautakuntia, joissa teknisellä puolella yleensä on miehiä ja pehmosektorilla naisia.

Meillä avautuu ylihuomenna torstaina 20 päivänä erinomainen tilaisuus keskustella näistä tasa-arvoasioista enemmän, kun käsittelemme hallituksen tasa-arvo-ohjelmaa.

Lopuksi toteaisin vielä sen, että tasa-arvovaltuutettu Pirkko Mäkinen on tehnyt selvitystä siitä, miten tähän saakka kiintiöperiaate on käytännössä toteutunut, ja se on toteutunut yllättävän hyvin valtionhallinnossa. Kuntapuolelta meillä ei ole vielä yksityiskohtaisia selvityksiä, mutta ...

T o i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia! Jos ministeri haluaa jatkaa, niin pyydän puhujakorokkeelle.

P u h u j a: Totean vielä, että olisi hämmästyttävää, jos tässä vaiheessa, kun muutamissa kunnissa on ollut ongelmia kiintiöperiaatteen toteuttamisessa, laki kumottaisiin.

Ed. S. K a n e r v a: Arvoisa puhemies! Minä ainakin tyydytyksellä tervehdin ed. Siimeksen tekemää aloitetta varsinkin sen jälkeen, kun ilmeni kaikki ne hankaluudet, jotka Helsingillä oli laittaa valtuutettuja paikalleen. Nythän kuitenkin on niin, että on luontevia miesten ammatteja. Ei Masa-Yardsilla niin kauhean paljon naishitsareita ole eikä Tilkassa taas kovin paljon mieshoitureita. Näin vain sattuu olemaan. Lautakuntiakin on vähän siihen malliin, että toiset ovat enemmän naisille ja toiset miehille sopivia. Nyt joudutiin siihen tilanteeseen, että kun sopiva ja halukas ei enää päässyt, piti panna mies tai sitten nainen.

Ed. J. K u k k o n e n: Arvoisa puhemies! Haluan tietoisesti miehenä ja näissä asioissa kuitenkin mukana olevana tukea edustajien Vehviläinen ja Haatainen käsityksiä ja kiittää ministeri Huttu-Juntusta äskeisestä puheenvuorosta siitä syystä, että minäkin ihmettelen sitä intoa, aivan kuin hekin, jolla asiaa, josta on näin vähän kokemuksia ja jossa itse asiassa kokemuksia vasta kerätään, ollaan heti asiaa romuttamassa.

Mitä tulee luonteviin nais- ja miesammatteihin, joista ed. S. Kanerva äsken puhui, niin minussa kyllä alkaa heti jokin punainen valo palaa, kun käytetään perusteena luontevuutta. Minä ymmärrän, että tämä elämä on niin monimuotoista, että on erittäin tärkeää, että saamme miehiä ja naisia kaikkiin mahdollisiin ammatteihin, kaikkiin mahdollisiin tehtäviin. Tässä suhteessa

miehenä minusta on erittäin tärkeää se, että tällainen miesten kannalta myös tulevaisuudessa todennäköisesti tärkeä asia kuin kiintiö ja sen turvaamat mahdollisuudet on meillä nyt toteutettu. Erityispätevyyksillä itse asiassa voidaan hämätä ja käyttää niitä väärin silloin, kun halutaan pönkittää esimerkiksi miesten valtakulttuuria tai yhtä hyvin naisten tietyissä ammateissa. Minusta tilanteen sekoittuminen lain kautta ja sitä kautta tulevan tasa-arvon todellinen toteutuminen on parempi kuin se, että lähdetään ottamaan takapakkia liian aikaisin.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Minusta tuntuu, että aloitteen allekirjoittajat eivät oikeastaan loppujen lopuksi ole loppuun asti miettineet, mikä tasa-arvolain ja kiintiöiden tavoite on. Minä ymmärrän, että kiintiöiden tavoite on, että asenteet ja menettelytavat ja tavallaan kulttuuri vähin erin muuttuu niin, että miesten ja naisten näkökulma päätöksenteossa otetaan ikään kuin automaattisesti huomioon, jolloin voi ollakin niin, että ajan kuluessa kiintiöpykälä tekee itsensä tarpeettomaksi ja sitä ei sillä tavalla enää tarvitakaan.

Se ei varmaankaan ole kahden kuukauden kysymys, minkä ajan me olemme esimerkiksi kunnallisella puolella lakia soveltaneet, vaan pikemminkin viiden tai kymmenen vuoden kysymys. Tavallaan nämä kipuilut, mitä kunnallisessa päätöksenteossa nähdään, olivat varmaan hyvin odotettavissa ja aika luonnollisia tilanteessa, jossa asenteet ovat tavallaan muutoksessa ja niitä koetetaan myös lainsäädännöllä ohjata. Eli näen, että lakialoite on hyvin ennenaikainen ja kunnalliselta puolelta nimenomaan meillä täytyisi olla vähintään kahden eri vaalikauden mittainen kokemus siitä, millä tavalla kiintiöpykälä on vaikuttanut ja minkälaisia tuloksia tuottanut, ennen kuin lähdetään arvioita tasa-arvolain onnistumisesta tekemään. Sitä ei voida minusta tehdä minkään mutu-tuntumien perusteella.

Ed. S i i m e s : Arvoisa puhemies! Monessakin puheenvuorossa on arvosteltu sitä, että heti näin pian, jo kahden vuoden kuluttua kyseisen pykälän säätämisestä, ollaan sitä romuttamassa. Ei kai tehtyjä virheitä kovin kauan tarvitse katsella? Ainakin itse olen sitä mieltä, että se on alusta lähtien ollut virhe, eikä sen vaikutuksesta pitäisi antaa ihmisten kärsiä liian pitkään. Minusta virheet pitää voida korjata.

Joku sanoi aika hyvin, että tasa-arvolain perusidea on se, että turvataan tasa-arvoiset mahdollisuudet edetä niin miehille kuin naisillekin. Minusta on oikeastaan aika hyvä miettiäkin asiaa juuri siitä lähtökohdasta: tasa-arvoiset mahdollisuudet olla ehdokkaana, tasa-arvoiset mahdollisuudet äänestää. Sen jälkeen, kun kuntalaiset ovat kunnissa antaneet valtakirjansa tietyille päätöksentekijöille, jaetaan loppukin valta. Ei suinkaan välttämättä tarvitsee jakaa niin, että tulee 40 prosenttia kumpaakin sukupuolta jokaiseen lautakuntaan ja joka päätöksentekoelimeen täysin riippumatta äänestäjien tahdosta. Minusta äänestäjien tahtoa pitää kunnioittaa, naisten mukaanlähtöä vaaleihin.

Ed. R. K o r h o n e n : Arvoisa puhemies! Kiitän ministeri Huttu-Juntusta ja ed. J. Kukkosta viisaista sanoista.

Voisin tähän sanoa, niin kuin moni muukin, että minä en tarvitse tasa-arvolakia, että olen aina pärjännyt, miehisellä alalla elämäntyöni tehnyt, kunnes totesin, että toisin on politiikassa, mitä korkeammalle lähdetään nousemaan. Siellä alkaakin ed. S. Kanervan mainitsema "se, mitä jalkojen välissä on" kummasti vaikuttaa, niin hämmästyttävää kuin se onkin. Se on ollut ensimmäinen läksy, jonka minä olen oppinut politiikassa.

Minulle sanoi joku mielenkiintoisesti viime kunnallisvaalien jälkeen, kun paikkoja jaettiin, että "Riitta hei, tiedän, miten saat miljoona ääntä seuraavissa eduskuntavaaleissa — tee aloite, että tasa-arvolaki kumotaan", koska paikkojen jako osoittautui niin äärettömän vaikeaksi. Minusta kuitenkin sitä, mikä nyt on säädetty, kannattaa kokeilla, niin kuin ed. Aulakin totesi, riittävän pitkään, että tulos nähdään. Asenteet muuttuvat joskus vain vähän väkisin muuttamalla.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Kyllä laki, joka on havaittu toimimattomaksi ja jonka kanssa on suuria yhteiskunnallisia ongelmia, niin kuin tämän lain kanssa on, täytyy mahdollisimman nopeasti kumota tai muuttaa. Eihän sitä voida maiskutella vuosikausia, jos tiedetään, että se on joka tapauksessa muutettava. Se on aivan totta.

En nyt halua heittäytyä sovinistiksi, mutta olen aikaisemminkin käyttänyt puheenvuoroja siitä, että minua säälittää suomalaiset naiset, kun he joutuvat nyt turvautumaan johonkin taskulaskimeen saadakseen tietyt asemat yhteiskunnassa. Teitähän on enemmän kuin meitä miehiä. Olkaa poliittisesti aktiivisia, äänestäkää eduskuntaan naisenemmistö, äänestäkää valtuustoi-

hin naisenemmistö; saatte silloin tasapuolisesti jopa sortaa ja kostaa vuosikymmenien ja vuosisatojen taakan, minkä miehet ovat teille aiheuttaneet, ottamalla vallan tässä maassa. Älkää valittako ja pyytäkö taskulaskinmallia, että saisitte osuutenne lautakunnissa. Olen sen moneen kertaan sanonut. Miksi ette tee sitä, vaan pyritte tällaisten lakien taakse?

Ei tämä puheenvuoro ollut tarkoitettu ihan sellaiseksi, missä sävyssä sen sanoin — täytyy hiukan vetää takaisin, niin kuin entinen mies noitumistaan. Mutta mahdollisimman nopeasti tämä muutos pitää saada. Tämä on yhteiskunnallisesti eräs epäonnistuneimpia lakeja ja suorastaan naurettava.

Ed. R. K o r h o n e n : Arvoisa puhemies! On tietysti kauheaa, jos ed. Aittoniemikin joutuu osallistumaan kotitalouslautakunnan tai sosiaalitoimen työskentelyyn vastoin tahtoaan vain siitä syystä, että sattuu olemaan se kiintiömies. Näkisin kuitenkin, että polarisoituminen yhteiskunnassa on edennyt tietyllä tavalla pitkälle. Jos opetusministerimme on huolissaan siitä, että me emme saa poikia innostumaan opettajan työstä, täytyisi miettiä, että jospa syy ei ole kiintiöissä eikä muissa, vaan vika voi olla esimerkiksi palkkausasioissa tai sen tyyppisissä.

Miksi naiset hakeutuvat joihinkin töihin, johtuu siitä, että kasvatuksessa ei tietysti anneta heille kunnianhimoa välttämättä tai sitä on aina paheksuttu naisiin liitettynä. Toinen asia on se, että nämä alat jakautuvat palkkauksen mukaan, ja tietysti naiset velvollisuudentuntoisesti ovat heittäytyneet vielä tänne kotipuolelle. Mutta kun katsotaan tulevaisuuteen, alle neljäkymppisistä hyvinkoulutetuista on enemmän kuin puolet naisia ja naisilla on kova veto ylöspäin. En minä haluaisi tällaista ed. Aittoniemen haluamaa kostopolitiikkaa. Me voimme joutua hyvinkin kummallisiin tilanteisiin. Kyllä minä kannattaisin sitä, että me toisiamme tukien etenisimme tasa-arvoisesti tässä yhteiskunnassa.

Ministeri H u t t u - J u n t u n e n : Arvoisa puhemies! Ihan korjaisin, kun ed. Aittoniemi, aivan kuten muutama muukin edustaja, on todennut, että tämä tasa-arvolaki olisi epäonnistunut kiintiöiden osalta, että tällaista selvitystähän ei ole tehty. Kuten äsken totesin, tasa-arvovaltuutettu Pirkko Mäkinen on antanut selvityksen ja todennut, että kiintiöperiaate on toteutunut hyvin valtionhallinnossa. Nyt ollaan koko kiintiöperiaate teilaamassa yksittäisten pienten kuntien perusteella. Tästä on tietysti tehtävä selvitys. Vaikuttaa siltä, että suurin osa suomalaisista kunnista on pystynyt hyvin täyttämään lautakuntapaikat kiintiöperiaatetta noudattaen. Ei pidä antaa sellaista kuvaa, että laki on surkea ja epäonnistunut, kun tällaista ei ole pystytty toteennäyttämään.

Ed. H a a t a i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi havaitsi yhteiskunnalliseksi ongelmaksi tasa-arvolain. Minä väitän, että se yhteiskunnallinen ongelma on ollut nimenomaan miesten kabinettipolitiikka ja puolueiden vanhoilliset ja vanhat käytännöt, joihin ovat syyllistyneet kaikki puolueet tasan tarkkaan. Ei pidä syyttää silloin välinettä, jolla on pystytty asiaintilaa korjaamaan nimenomaan oikeaan suuntaan eli siihen, että kaikilla miehillä ja naisilla on mahdollisuus osallistua politiikkaan täysiveroisina ilman, että istuu saunoissa yökausia lauteilla miettimässä, keille nämä paikat jaetaan.

Ed. M i k k o l a : Arvoisa puhemies! En kuulu tasa-arvolain himokannattajiin, mutta en kuulu sen vastustajiinkaan. Nyt, kun se on säädetty, minusta on hyvä seurata muutama vuosi, mitä korjauksia siihen tarvitaan vai tarvitaanko mitään. Täällä on ehkä noussut keskeiseksi kohdaksi kunnallisvaalien jälkeinen lautakuntien paikkajako. Sanoisin, kun olen seurannut sitä aika laajasti, että yleisesti ottaen siinä ei ole ollut suuriakaan ongelmia, ei edes pienissä kunnissa. Joissakin on ollut, mutta ne ovat olleet aivan selvästi poikkeuksia, aivan selvästi poikkeuksia.

Haluaisin tässä kohtaa sanoa vain yhden näkökulman. Minusta täällä on aivan liikaa korostettu puhuttaessa kunnallisista luottamustoimista, kuten lautakuntapaikoista, että on päteviä, asiantuntevia ihmisiä jäänyt ulkopuolelle. Ensinnäkin haluan sanoa, että kyllä lautakunnissa on hyvä olla asiantuntevia, sen alan tuntevia, ihmisiä, mutta tämä ei ole kunnallisen demokratian keskeisin kysymys. Kunnallisen demokratian keskeisin kysymys on se, että lautakuntiin valitaan miehiä ja naisia eli palveluitten käyttäjien edustajia. Meillä on kunnalliset virkamiehet, siellähän se asiantuntemus on, jota toivotaan käytettävän. Sinne valitaan hyviä virkamiehiä sen takia. Tämä käyttäjien näkökulma vaatisi hyvin erilaisia ihmisiä. Ei ole ollenkaan onni, että teknisessä lautakunnassa on pelkästään tekniikan ihmisiä, sosiaalilautakunnassa sosiaalipuolen ihmisiä, joita halutaan liikaa sinne tunkea, terveyspuolella sairaanhoitajia ja lääkäreitä. Tärkeintä

on, että siellä on nimenomaan käyttäjien edustajat. Tämä vaatii nimenomaan eri ikäryhmistä sekä miehiä että naisia kaikkiin lautakuntiin.

Ed. Suhola: Arvoisa puhemies! Tässä on kai tyypillisesti se ongelma, että ihmistä voidaan käskeä tottelemaan, mutta sitä ei voi käskeä innostumaan. Eli lailla ei voida säädellä, että naisen tulee kiinnostua jostakin teknisestä alueesta ja miehen sosiaalisesta.

Mutta vaikka aikanani itse vastustin näitä kiintiöitä, niin en nyt kuitenkaan kannata näin nopeaa purkamista, siitä syystä, että katsotaan nyt, jos kohta uskon, että ei tähän välttämättä mitään selvitystä tarvita. Kyllä se empiriakin jotakin kertoo. Jossakin nähdään, että päin honkia se menee ja siitä selvityksestä voi tulla aikanaan sellainen metelitutkimus, että tiedetään, että kadun puolella on enemmän meteliä kuin pihan puolella, mutta se on reaaliasia vasta sen jälkeen, kun siitä on tehty tutkimus.

Mutta se, mikä minua naisena hiukan tässä tilanteessa häiritsee, on se, että me naiset olemme jotenkin joissakin paikoissa menneet mukaan pelleilyn rakentamiseen, eli jossakin valitaan vaimo varsinaiseksi jäseneksi ja mies varajäseneksi, kun vaimo ei ole kiinnostunut ja mies on, ja lähtiessä todetaan, että tämä on tällainen peli, että minä olen muodollisesti jäsen, mutta isäntähän siellä aina käy kokouksissa kuitenkin. Tässä on vähän peiliin katsomisen paikkaa minun mielestäni.

Kuitenkin katsoisin, että tämä on yritys nyt purkaa tiettyä käyttäytymistapaa, ja mielelläni näen, että tämä prosessi voi jatkua, jos kohta joissakin kohdissa, kun pannaan pystyyn tämä kartta ja nuppineulat -systeemi eli alueellinen jakautuma, sitten koulutustaso ja ei-koulutus ja vielä tulee sukupuoli ja poliittiset näkemykset, jää kyllä musta pekka jakajan käteen.

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies! On ihan totta, että musta pekka on jäänyt jakajan käteen ja siitä näitä protesteja on tietysti syntynyt. Kun tuossa tuli esille, että naisilla ei ole ollut halukkuutta, niin kävi ilmi jo edellistä teknistä lautakuntaa jaettaessa, että naisilla olisi ollut halukkuutta ja meidän ryhmässämme on aina mennytkin hyvin tasan, kun miehet ja naiset on jaettu. Mutta se on jotenkin perinteinen ajatusmalli ollut, että tytöt eivät voi ymmärtää tekniikkaa. Se toimii silläkin tavalla hullusti, kun ajattelee omaa ammattialaansa, miten vähän naiset sinne hakeutuvat. Nyt ovat punnukset kääntymässä toisin päin. Kyllä se on tavallaan asenneilmaston muutoksesta kiinni. Silloin, kun en ollut eduskunnassa, huvittuneena seurasin lehdistä ja hihittelin näitä kiintiöperiaatteita. Mutta se oli sellainen aika kova koulu, kun näitä kunnallispaikkoja jaettiin. Kun joku mies menetti muniensa vuoksi teklan paikan, niin kyllä se oli katkera poika.

Ed. Karpio: Arvoisa puhemies! Tuo viimeksi mainittu kommentti oli aika yllättävä enkä nyt ihan usko, että näin voi tapahtua. Joka tapauksessa tämä laki on kuitenkin tehnyt tehtävänsä, kun näistä asioista nyt jo näin vilkkaasti keskustellaan. En tiedä, onko nyt kukaan tähän nykyiseen käytäntöön kovinkaan tyytyväinen. Meillä on täällä myös Jyväskylän kaupunginvaltuuston puheenjohtaja paikalla, seuraa tuolla keskustelua. Kun ajatellaan nyt sitten, miten Keski-Suomessa on lautakuntapaikkajako mennyt, niin tokihan siinä on tiettyjä vaikeuksia ollut, kun juuri on näistä puhuttu ja hyvinkin tarkkaan mietitty, ettei nyt vain missään tapauksessa lakia rikota.

Arvoisa puhemies! Ilmeisesti nämä kiintiöt vielä nyt jonkin aikaa säilyvät, mutta olen aika varma, että 10 vuoden kuluttua tämä on jo taakse jäänyttä elämää.

Ed. Siimes: Arvoisa puhemies! Vielä lyhyesti tästä, kun ed. Mikkola otti esiin kunnallisen demokratian keskeisimmät kysymykset. Se ei varmastikaan ole se, että sukupuolten välinen tasa-arvo tilastollisesti pyritään toteuttamaan luottamushenkilövalinnoissa. Jos ajateltaisiin, että erilaisissa päätöksentekoelimissä kunnissa pitäisi nimenomaan olla mahdollisimman kattava käyttäjien tai kuntalaisten edustus sitä kautta, että on sukupuolet, ikäryhmät, ammattiryhmät ja muut vastaavat, ehkä asuinpaikan mukaankin vielä jaoteltu, niin mitä varten me pitäisimme kunnallisvaaleja, koska me pystyisimme yhtä hyvin tilastollisesti hakemaan, kuinka monta minkäkin ikäistä mistäkin kaupunginosasta tai kunnan osasta olevaa edustajaa meillä tarvitsisi valita päätöksentekijöiksi, jotta se heijastuma tavallaan olisi suora kuntalaisten otos päätöksiä tekemässä? Kyllä minun mielestäni kunnallisessa demokratiassa on jostain varsin muusta kysymys.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan.

6) Lakialoite laiksi vuodelta 1998 suoritettavasta sairausvakuutusmaksusta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 1/1997 vp (Pentti Tiusanen /vas ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Puhjo: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että asia jätetään pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Kun asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, asia on jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Puhjo ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Puhjon ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

7) Lakialoite laiksi tuloverolain 32 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 2/1997 vp (Ola Rosendahl /r ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Rosendahl: Värderade talman! Högsta förvaltningsdomstolens tolkning av inkomst för utarrendering av skogsmark, t.ex. för telefonmaster, grundar sig förmodligen på en lucka i lagen. Det är inte skäligt att dylikt inkomst beskattas som jordbruksinkomst, t.ex. för sådan skogsägare som inte över huvud taget bedriver lantbruk. Skogsmarken räknas ju inte heller med i jordbrukets nettoförmögenhet vid bestämmande av kapitalinkomstandelen. För den som valt systemet med beskattning av försäljningsinkomsten beskattas rotprisinkomsterna som kapitalinkomst enligt 32 § inkomstskattelagen.

I lagmotionen föreslås ett förtydligande av denna paragraf så att även arrendeinkomst av skogsmark utgör kapitalinkomst på samma sätt som i fråga om andra hyresinkomster.

Arvoisa puhemies! Korkeimman hallinto-oikeuden tulkinta päätöksessään viime vuodelta, että korvaus metsämaan vuokraamisesta esimerkiksi puhelintukiasemalle on katsottava verotuksessa maataloustuloksi, perustuu ilmeisesti siihen tosiasiaan, että verolainsäädäntö on tältä osin puutteellinen. Verottaminen maataloustulosta ansiotulona ei ole oikein, kun tulo on peräisin metsämaasta eikä vuokranantaja ehkä ollenkaan harjoita maataloutta ja muuten on valinnut myyntituloon perustuvan metsätalouden verotusjärjestelmän.

Metsämaata ei myöskään lasketa maatalouden nettovarallisuuteen pääomatulo-osuutta määrättäessä. Lakialoitteessa ehdotamme tuloverolain selkeyttämistä tältä osin siten, että metsämaasta saatavaa vuokratuloa verotettaisiin pääomatulona.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

8) Lakialoite laiksi tuloverolain muuttamisesta

Lakialoite 3/1997 vp (Liisa Hyssälä /kesk)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

9) Hallituksen esitys laeiksi kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja yleissopimuksen soveltamisesta annetun lain ja rikoslain muuttamisesta sekä rikoslain muuttamisesta annetun lain kumoamisesta

Hallituksen esitys 243/1996 vp
Lakivaliokunnan mietintö 1/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

10) Hallituksen esitys lasten suojelua sekä yhteistyötä kansainvälisissä lapseksiottamisasioissa koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 247/1996 vp
Lakivaliokunnan mietintö 2/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi torstaina kello 18.30 ja ajankohtaiskeskustelu samana päivänä kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 16.56.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen